

cve

Center mot
våldsbejakande
extremism

Kunskapsöversikt 2023/2024

Våldsbejakande extremism i Sverige

Center mot våldsbejakande extremism

Samlad kunskap. Samordnade insatser.

CVE ska stärka det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism i Sverige, och ytterst förebygga ideologiskt motiverad brottslighet och terrorism. CVE är ett självständigt nationellt center inom Brå.

Förord

Center mot våldsbejakande extremism (CVE) inrättades 1 januari 2018 vid Brottsförebyggande rådet (Brå). Centret utvecklar det kunskapsbaserade och sektorövergripande arbetet med att förebygga våldsbejakande extremism på nationell, regional och lokal nivå.

I CVE:s arbete ingår bland annat att ge behovsanpassat stöd till lokala aktörer, vara ett kunskapsnav och bidra till att skapa en högre grad av effektivitet och samordning i de förebyggande insatserna.

Ytterst syftar verksamheten till att förebygga ideologiskt motiverad brottslighet och terrorism. CVE grundar sitt arbete i den nationella strategin mot våldsbejakande extremism och terrorism, vilken bygger på att förebygga, förhindra, skydda och hantera (Skr. 2023/24:56).

Syftet med den här kunskapsöversikten är att sammanfatta och bygga vidare på CVE:s samlade kunskapsproduktion samt erbjuda en behovsanalys av våldsbejakande extremism och terrorism i Sverige som underlag till centrets årliga konferens Samling mot våldsbejakande extremism som äger rum i maj månad.

Stockholm i april 2024

Jonas Trolle

Chef för Center mot våldsbejakande extremism

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	7
Våldsbejakande extremism och terrorism	9
Våldsbejakande extremism	10
Våldsbejakande extremistmiljöer	10
Antidemokratiska rörelser och enfrågerörelser	12
Terrorism och terroristbrott	12
Kortsiktiga och långsiktiga hot från våldsbejakande extremism	14
Våldsbejakande extremistmiljöer i Sverige	15
Den våldsbejakande islamistiska miljön	16
Den våldsbejakande högerextrema miljön	20
Den våldsbejakande vänsterextrema miljön	23
Teknologisk utveckling och våldsbejakande extremism	25
Digitala plattformar och verktyg	26
Beröringspunkter med andra våldsmiljöer	26
Transnationella kopplingar	28
Ensamagerande gärningspersoner	29
Motiv, drivkrafter och riskfaktorer	30
Interaktion på digitala plattformar	30
Skillnader mellan gruppextremister och ensamagerande gärningspersoner	30
Våldsbejakande extremism och skolattacker	31
Skolattack	32
Kulturellt manus	32
Likheter mellan skolattacker och våldsbejakande extremism	33
Vägar in och ut ur våldsbejakande extremism	35
Radikalisering	36
Riskfaktorer	37
Skyddsfaktorer	40
Juridiska aspekter på våldsbejakande extremism	43
Helhetsgrepp om brottsförebyggande arbete mot våldsbejakande extremism och terrorism	44
Ny lagstiftning om deltagandebrott och verktyg mot terrorisminnehåll online	44
Nya verktyg i arbetet mot terrorfinansiering	45
Straffrättsligt ansvar efter IS-kalifatets fall	47
Fullt upp i förvaltningsrätterna med anledning av koranbränningar	47
Referenser	49
Bilageförteckning	59
Bilaga 1 CVE:s publikationer	60
Bilaga 2 Lista över kunskapsnav	62

Sammanfattning

Våldsbejakande extremism och terrorism

Våldsbejakande extremism är ett samlingsbegrepp för rörelser, ideologier och miljöer som inte accepterar en demokratisk samhällsordning och grundlagsskyddade fri- och rättigheter. Våldsbejakande extremister ser i stället våld och brott som en legitim metod för att uppnå ideologiska och politiska målsättningar, samt ägnar sig åt, uppmuntrar till eller på annat sätt främjar detta för att påverka och förändra samhället.

Begreppet våldsbejakande extremism används ibland synonymt med terrorism. Begreppen beskriver dock två olika saker: terrorism är en metod (taktik), medan extremism är ett sammanhängande trossystem. Flera våldsbejakande extremistiska aktörer vänder sig även emot terrorism som påverkansmetod. De som använder sig av terrorism som metod är inte nödvändigtvis våldsbejakande extremister, de kan exempelvis vara statliga aktörer.

Våldsbejakande extremistmiljöer i Sverige

I Sverige brukar våldsbejakande extremism delas in i olika miljöer, så kallade våldsbejakande extremistmiljöer. Under de senaste åren har Säkerhetspolisen följt tre våldsbejakande extremistmiljöer: den våldsbejakande islamistiska miljön, den våldsbejakande högerextrema miljön och den våldsbejakande vänsterextrema miljön.

Ensamagerande gärningspersoner

Ensamagerande gärningspersoner utför ideologiskt motiverade våldshandlingar ensamma. Trots begreppet ensamagerande är individerna sällan socialt isolerade. I stället identifierar de sig med bredare politiska rörelser och har ofta olika sociala band till andra, som exempelvis direkta eller indirekta kontakter med andra extremistiska aktörer. Dessa sociala band kan både stödja och påverka en individ att ta till handling. Ensamagerande gärningspersoner kan också vara inspirerade av, eller sympatisera med, extrema nätverk.

Våldsbejakande extremism och skolattacker

Skolattacker och våldsbejakande extremism kan, i vissa fall, uppvisa likheter med varandra i planering, motivation och utförande. Gärningspersonerna kan vara inspirerade av våldsbejakande ideologier. Det kan ta sig i uttryck genom synliga symboler (exempelvis

hakkors) och i skrivet material. Även om skolattacker inte behöver vara ideologiskt motiverade, finns det inte sällan en stark samhällskritik. Det kan handla om att ungas utsatthet accepteras eller att samhället är på väg åt fel håll. Precis som med ensamagerande gärningspersoner motiveras dåden inte sällan av både personliga och samhällspolitiska orsaker.

Vägar in och ut ur våldsbejakande extremism

Ingen enskild faktor kan förklara en utveckling mot radikaliserings och våldsbejakande extremism. I stället handlar det om en process med ett flertal omständigheter som kopplas samman och förstärker varandra. En individs livssituation präglas inte bara av de egna förutsättningarna (individuella risk- och skyddsfaktorer), utan också av den sociala kontexten (som familj, vänner, skola och samhället i övrigt).

Juridiska aspekter på våldsbejakande extremism

En viktig aspekt av det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism och terrorism är de ramar som juridiken sätter. Rättsutvecklingen på området det senaste året har i mångt och mycket handlat om det förhöjda säkerhetsläget. Det har lett till diskussioner kring yttrandefrihet, öppenhet och demokratiska verktyg; insikter om vikten av brett samarbete och samverkan på alla nivåer i samhället; och fortsatt utredningsarbete. Utredningsarbetet har i sin tur resulterat i ett antal fällande domar kopplade till IS-kalifatets fall.

Inledning

Sedan år 2018 har Center mot våldsbejakande extremism (CVE) vid Brottsförebyggande rådet (Brå) haft i uppdrag att samla och sprida kunskap om förebyggande av våldsbejakande extremism och terrorism, baserat på forskning och beprövad erfarenhet, samt verka för en kunskapsbaserad praktik.

Som del i det förebyggande arbetet har centret publicerat ett flertal kunskapsmaterial (se bilaga 1), i syfte att stärka kunskapen bland yrkesverksamma i Sverige.

Syftet med den här kunskapsöversikten är att ge en sammanfattande bild av våldsbejakande extremism och terrorism i Sverige, och av utvecklingen, grundat i centrets tidigare kunskapsmaterial och andra svenska myndigheters och organisationers lägesbilder och bedömningar (se bilaga 2).

Kunskapsöversikten är inte heltäckande, utan begränsar sig till CVE:s behovsanalyser av centrala målgrupper som arbetar med att förebygga våldsbejakande extremism och terrorism. Här ingår socialtjänsten, skolan, öppna och stängda polisen, hälso- och sjukvården, kriminalvården, Statens institutionsstyrelse, samt civilsamhällesaktörer.

Centrets behovsanalyser under perioden maj 2023 till mitten av april 2024 styr kunskapsöversiktens disposition, och översikten berör således följande teman:

- Våldsbejakande extremism och terrorism
- Våldsbejakande extremistmiljöer i Sverige
- Ensamagerande gärningspersoner
- Våldsbejakande extremism och skolattacker
- Vägar in och ut ur våldsbejakande extremism
- Juridiska aspekter på våldsbejakande extremism.

”Våldsbejakande extremism är ett samlingsbegrepp för rörelser, ideologier och miljöer som inte accepterar en demokratisk samhällsordning och grundlagsskyddade fri- och rättigheter.”

... dessa är det
... st att vi håller ihop
... k.
... pölisser finns här och
... beskyddar.

... jag och min familj
... när bra.

Våldsbejakande extremism och terrorism

En viktig del i det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism och terrorism är att skapa en gemensam begreppsförståelse, eftersom våra definitioner av olika företeelser påverkar hur vi utformar vårt gemensamma förebyggande arbete. Att förklara och förstå begreppet våldsbejakande extremism är komplext. Det beror delvis på att det i Sverige saknas en rättslig och myndighetsgemensam definition av våldsbejakande extremism, till skillnad från begreppet terrorism som definieras enligt 4§ lagen (2003:148) om straff för terroristbrott (Strindberg och Enkvist 2023).

I det här kapitlet presenteras CVE:s beskrivning av våldsbejakande extremism, våldsbejakande extremismmiljöer, antidemokratiska rörelser och enfrågerörelser, inbörden av terrorism och terroristbrott och slutligen hur de påverkar hotbilden mot Sverige. Beskrivningarna grundar sig i forskning, praktiska förståelse samt myndighetsgemensam dialog.

Våldsbejakande extremism

Våldsbejakande extremism är ett samlingsbegrepp för rörelser, ideologier och miljöer som inte accepterar en demokratisk samhällsordning och grundlagsskyddade fri- och rättigheter. Våldsbejakande extremister ser i stället våld och brott som en legitim metod för att uppnå ideologiska och politiska målsättningar, samt ägnar sig åt, uppmuntrar till eller på annat sätt främjar detta för att påverka och förändra samhället.

Våldsbejakande extremistmiljöer

I Sverige brukar våldsbejakande extremism delas in i olika miljöer, så kallade våldsbejakande extremistmiljöer. Under de senaste åren har Säkerhetspolisen följt tre våldsbejakande extremistmiljöer:

- den våldsbejakande islamistiska miljön
- den våldsbejakande högerextrema miljön
- den våldsbejakande vänsterextrema miljön

Miljöerna är komplexa och stadda i ständig förändring. De påverkas av och utnyttjar politiska skeenden och samhällskriser, både nationellt och internationellt. Konflikter, ofta våldsamma sådana, kan utgöra en grogrund för våldsbejakande extremism och därmed också för andra brott, som illegal handel med vapen och människor, samt ekonomisk brottslighet. Samtidigt präglas miljöerna av en mängd ideologier, metoder och strategier för att försöka uppnå sina ideologiska och/eller politiska målsättningar. Gemensamt är att de bedriver verksamheter, inklusive brott, som bedöms vara ett hot mot demokratin och som hindrar eller begränsar människor från att utöva sina grundlagsskyddade fri- och rättigheter.

I respektive miljö finns olika typer av aktörer, det vill säga individer, grupper, nätverk och organisationer, som knyts samman utifrån gemensamma föreställningar om hur samhället är nu, hur det bör vara, samt hur förändringar ska genomföras för att uppnå ett ”idealsamhälle”.

Ideologiskt motiverad brottslighet

Brottsligheten som begås inom miljöerna är ideologiskt motiverad, det vill säga att den begås av politiska skäl eller religiös övertygelse, och kopplas ofta till en konflikt, en sakfråga eller situation som uppfattas som orättvis eller fientlig.

Ideologiskt motiverad brottslighet kan vara direkt eller indirekt. Direkt brottslighet riktar sig bland annat mot politiska meningsmotståndare eller för att påverka politiska beslut. Indirekt brottslighet handlar bland annat om att finansiera ideologiskt motiverad brottslighet snarare än att direkt påverka politiska beslut eller meningsmotståndare. För dessa typer av brott gäller de generella brottsbestämmelserna och de kan inkludera sådant som ekonomisk brottslighet, misshandel, skadegörelse, sabotage, hatbrott, olaga hot och trakasserier, otillåten påverkan, hets mot folkgrupp, såväl som grova våldsbrott och attentat.

Måltavlor för påverkan och den ideologiskt motiverade brottsligheten

Måltavlorna för påverkan och de ideologiska motiverade brotten varierar beroende på vad en aktör vill uppnå. I de fall då måltavlorna är allmänna platser, som marknader, konserter och turistområden, är syftet vanligen att orsakar så stor fysisk skada som möjligt. Våldsbrott kan även riktas mot olika samhällsaktörer eller grupper, bland annat politiker, samhällsföreträdare och minoritetsgrupper (CVE 2020a, 2020b, 2020c).

Brotten riktas ofta mot symboliska mål, som statliga representanter eller institutioner, eller vissa livsstilar. Symboliska mål kan exempelvis vara moskéer, kyrkor, synagogor eller andra sammankomstlokaler eller platser. Dessa brott kan skapa en stark skrämseffekt och avskräcka människor och grupper från att utöva sin tro, visa sin sexuella läggning eller engagera sig i politiska frågor (CVE 2020a, 2020b, 2020c).

Förutom att rikta våld mot mål som betraktas som fientliga fungerar brotten också som en form av kommunikation. Genom att rikta sig mot specifika mål försöker aktörer föra ut budskap till olika målgrupper. Syftet kan vara att sprida rädsla, inspirera likasinnade till handling eller påverka beslutsfattande (CVE 2020a, 2020b, 2020c).

Andra brott, exempelvis sabotage, hot och trakasserier, brukar ofta riktas direkt mot de mål som aktören i fråga vill påverka, exempelvis enskilda individer, journalister eller myndigheter och myndighetsföreträdare (CVE 2020a, 2020b, 2020c).

”Dessa brott kan skapa en stark skrämseffekt och avskräcka människor och grupper från att utöva sin tro, visa sin sexuella läggning eller engagera sig i politiska frågor.”

Lagliga aktiviteter inom våldsbejakande extremism

Det är inte brottsligt i sig att vara en del av en våldsbejakande extremistisk miljö. Att vara en del av en åsiktsgemenskap är skyddat enligt grundlagen, även om åsikterna är radikala eller extrema. Brotten ligger därför i själva handlingen och de individer som utför dem, inte åsiktsgemenskapen de tillhör (Strindberg och Enkvist 2023).

Aktörerna inom de våldsbejakande extremistiska miljöerna ägnar sig därmed inte

uteslutande åt brottsliga aktiviteter. Den ideologiska kampen handlar även om att rekrytera anhängare och sympatisörer, bland annat genom opinionsbildande verksamhet. Opinionsbildande verksamhet och rekrytering kan ske fysiskt, exempelvis vid demonstrationer och manifestationer, men även via internet genom bland annat spridning av propaganda och rekrytering på sociala medier, decentraliserade plattformar och spelplattformar (CVE 2020a, 2020b, 2020c, Europol 2023).

Antidemokratiska rörelser och enfrågerörelser

Ideologiskt motiverad brottslighet är inte begränsad till de tre våldsbejakande extremistmiljöerna. Det finns också olika antidemokratiska rörelser som inte är direkt kopplade till våldsbejakande extremistgrupper men som stödjer antidemokratiska mål, till exempel att införa en totalitär eller teokratisk regering eller begränsa grundläggande rättigheter för vissa grupper i samhället (Gartenstein-Ross m.fl. 2023).

Det finns också hot från rörelser som använder icke-demokratiska metoder, där målen är mindre tydliga. Dessa rörelser brukar ofta kallas för ”enfrågerörelser”. Här ingår djurrättsaktivism (CVE 2020d), ekologism (klimat- och miljöfrågor) och olika typer av antistatlig eller anti-regeringsextremism (Berger 2018:38–40, Chenoweth m.fl. 2019a, Bjørge och Braddock 2022).

Brottsbekämpande myndigheter i flera länder har under de senaste åren uppmärksammat så kallad ”antistatlig extremism,” ”anti-regeringsextremism” eller ”anti-institutionell extremism” som ett ökande hot mot demokratin. Begreppen omfattar en bred variation av fenomen och rörelser, vilket komplicerar arbetet med att ta fram definitioner som tydligt särskiljer våldsbejakande extremism från legitima politiska åsikter. Regeringsfientlig våldsbejakande extremism tar olika former, såsom organisationsbildningar, konspirationsteorier, kollektiva åtgärder, samt hot och våld mot politiker (Molas m.fl. 2024). Dessa uttryck är löst kopplade, där specifika antiregeringsextrema former ofta motiveras av konspirationsteorier och kan leda till olika handlingar, som kollektiva demonstrationer eller individuellt våld. (Säkerhetspolisen 2024).

Terrorism och terroristbrott

Begreppet våldsbejakande extremism används ibland synonymt med terrorism. Begreppen beskriver dock två olika saker: terrorism är en metod (taktik), medan extremism är ett sammanhängande trossystem (Berger 2018, Schmid 2023). Flera våldsbejakande extremistiska aktörer vänder sig även emot terrorism som påverkansmetod. De som använder sig av terrorism som metod är inte nödvändigtvis våldsbejakande extremister, de kan exempelvis vara statliga aktörer (Chenoweth m.fl. 2019a).

Ett terroristbrott uppstår när någon begår eller försöker begå ett avsiktligt brott, såsom mord, dråp, människorov, sabotage eller kapning, som kan orsaka allvarlig skada

på ett land eller en mellanstatlig organisation. För att brottet ska klassificeras som ett terroristbrott krävs att avsikten är att skapa allvarlig rädsla hos befolkningen, påtvinga ett offentligt organ eller en mellanstatlig organisation att agera eller avstå från att agera, eller allvarligt destabilisera eller förstöra grundläggande politiska, konstitutionella, ekonomiska eller sociala strukturer i ett land eller en mellanstatlig organisation (CVE 2020e).

”Säkerhetspolisen beskriver en utveckling inom våldsbejakande extremism där radikaliserings, rekrytering och finansiering sker genom bolag, stiftelser och föreningar med betydande ekonomisk omsättning.”

Under de senaste decennierna har terrorattentatshotet mot Sverige framför allt kommit från våldsbejakande islamistiska aktörer. På senare tid har det skett en gradvis ökning av hotet från högerextremister i västvärlden (NCT 2023), även om antalet högerextremistiskt motiverade attentat har minskat i västvärlden sedan 2018 (Doxsee m.fl. 2024, IEP 2023, Ravndal m.fl. 2022).

Ekonomisk brottslighet, terrorfinansiering och överlappningar

Den ekonomiska brottsligheten inom våldsbejakande extremistmiljöer är inriktad på att inskaffa medel för ideologiskt motiverade brott. Den tar olika former, såsom bedrägerier och bidragsfusk (Säkerhetspolisen 2021). Användningen av anonyma överföringsmetoder, som kryptovalutor, Hawala-förmedlare (informella valutasystem) och betaltjänster, komplicerar identifieringen av slutmottagaren och ändamålet, vilket potentiellt bidrar till ett betydande mörkertal kring finansieringen av våldsbejakande extremism och terrorism.

Säkerhetspolisen beskriver en utveckling inom våldsbejakande extremism där radikaliserings, rekrytering och finansiering sker genom bolag, stiftelser och föreningar med betydande ekonomisk omsättning (Säkerhetspolisen 2020).

Finansiering av terrorism

Finansiering av terrorism sker genom en rad olika metoder, såväl lagliga som olagliga. Till de lagliga metoderna hör insamlingar, donationer, medlemsavgifter, varuförsäljning och föreningsbidrag. Till de olagliga bedrägerier, skattebrott, narkotikabrott, penningtvätt, rån, stöld och häleri (Brå 2021:6).

Enligt Europol finansieras terrorism i EU-medlemsländer vanligen genom narkotika- och människohandel, utpressning, kidnappning, rån, stöld och bedrägerier. Ekonomisk brottslighet, som skattebedrägeri, bidragsfusk och olaglig användning av offentliga medel, är också betydande finansieringskällor (Europol 2023).

Forskningen pekar på överlappningar mellan ideologiskt motiverad brottslighet och mer vinstinriktad brottslighet, inklusive organiserad brottslighet, där samarbeten förekommer på både gruppnivå och individnivå (Basra och Neumann 2016, Gallagher 2018, Makarenko 2004, Rostami m.fl. 2018).

Kortsiktiga och långsiktiga hot från våldsbejakande extremism

Våldsbejakande extremism och terrorism innefattar allvarliga hot mot den svenska samhällsordningen på både lång och kort sikt (Säkerhetspolisen 2021, 2024). Samhällspolarisering och den snabba teknikutvecklingen beskrivs som en grogrund för våldsbejakande extremism där aktörer i utkanten av de våldsbejakande extremistiska miljöerna kopplas samman i nätbaserade gemenskaper (Säkerhetspolisen 2021, 2024, se även Bäck och Bäck 2017). Det leder i sin tur till en ökad risk för attentat på kort sikt och utgör ett hot mot demokratin på lång sikt.

Säkerhetspolisen (2021, 2024) har identifierat individer i alla de tre våldsbejakande extremistmiljöer som bedöms vara ett långsiktigt hot mot Sverige genom sina engagemang i olika typer av stödverksamheter, inklusive terrorfinansiering och rekrytering. Stödverksamheter bidrar till tillväxt och större handlingsutrymme för individer i våldsbejakande extremistmiljöer, vilket i sin tur ökar risken för framtida attentat.

Våldsbejakande extremistmiljöer i Sverige

I föregående kapitel beskrevs bland annat begreppen våldsbejakande extremism och extremistmiljö. Det här kapitlet ger en sammanfattande bild av de tre centrala våldsbejakande extremistmiljöerna i Sverige och hur de har utvecklats och påverkats av omvärlden under perioden 2023 fram till mitten av april 2024. Här ges en överblick över miljöernas ideologiska komponenter, måltavlor, teknologisk utveckling, beröringspunkter med andra våldsmiljöer och transnationella kopplingar.

Den våldsbejakande islamistiska miljön

Den våldsbejakande islamistiska miljön i Sverige består av grupper och organisationer som motsätter sig demokrati och strävar efter att upprätta en islamistisk stat baserad på strikta och bokstavliga tolkningar av islam.

Ideologiska komponenter

Majoriteten av den svenska våldsbejakande islamistiska miljön är en del av en global salafi-jihadistisk rörelse, vilken är en mindre inriktning inom den salafistiska rörelsen (Ranstorp m.fl. 2018). Aktörerna hämtar sin religiösa legitimitet från en salafistisk tolkningstradition inom sunni-islam, både för religiösa och världsliga frågor. Det är dock viktigt att betona att den stora majoriteten inom den salafistiska rörelsen tar avstånd från våld och de metoder som den salafi-jihadistiska rörelsen använder (CVE 2020b, Fazlhashemi 2017, Ranstorp och Ahlerup 2022). Den globala salafi-jihadistiska rörelsen består av kända terrorstämplade organisationer som al-Qaida (AQ) och Islamiska staten (IS/Daesh), samt anslutna grupper, nätverk och enskilda anhängare över hela världen (inklusive Sverige).

Våld som metod

Salafi-jihadister betraktar våld som ett nödvändigt och legitimt medel för att förändra den nuvarande världsordningen. De ser USA och deras allierade som fiender i ett civilisationskrig. Salafi-jihadister förkastar liberalism, demokrati och nationalstaten, vilka de anser vara västerländska påfund och oförenliga med islam. Att delta i väpnad konflikt mot "gudlösa regimer" i Mellanöstern och bekämpa fiender i väst betraktas som en individuell plikt för varje muslim enligt salafi-jihadister. Målet är att skydda muslimer och utvidga "Islams hemvist" (dar al-Islam) (CVE 2020b, Ranstorp och Ahlerup 2022).

Måltavlor

Måltavlor för våldsbrotten är alla som betraktas som "otrogna", från enskilda myndighetspersoner till hbtqi-personer eller allmänheten i stort. Salafi-jihadistiska grupper tar ofta på sig rollen som islams och muslimers beskyddare mot dem som anses ha kränkt eller hotat religionen eller dess utövare. Även muslimer som inte anses följa den rätta läran kan vara måltavlor (CVE 2020b, NCT 2024).

Exempel på attentat

Sedan 11 september-attackerna 2001 i USA har västvärlden drabbats av flera storskaliga dåd från våldsbejakande islamistiska aktörer, som i London 2005 och Paris 2015. Flera länder har även drabbats av attentat från så kallade ensamagerande gärningspersoner och mindre celler. Dessa gärningspersoner har ofta inspirerats av en terroriststämplad organisation och utfört dåden i dess namn (CVE 2020b, Nilsson 2022).

Utländska stridande

Under 2010-talet reste personer från hela världen för att ansluta sig till militanta salafi-jihadistiska grupper i konfliktområden i Syrien och Irak, och för att leva i IS självutropade kalifat (Neumann 2016, Rostami m.fl. 2020). Omkring 300 personer reste från Sverige och de flesta anslöt sig till IS-kopplade grupper (Säkerhetspolisen 2021). Det gör Sverige till ett av de EU-länder med flest utländska stridande per invånare (van Ginkel och Entenmann 2020). Säkerhetspolisen har beräknat att ungefär hälften av dessa har återvänt till Sverige sedan kalifatets fall i mars 2019 (Säkerhetspolisen 2021).

Återvändare

Efter IS-kalifatets fall 2019 har svenska medborgare, däribland barn, fängslats eller hamnat i läger i Syrien och Irak. Majoriteten av de fängslade kvinnorna och barnen har sedan dess repatrierats till Sverige, medan de fängslade männen fortfarande är kvar (Repatriate the Children Sweden 2022, NCT 2024).

Utveckling och trender i hotbedömning

Hotbilden från våldsbejakande islamistisk extremism har successivt förvärrats. Sverige har gått från att vara ett legitimt till ett prioriterat mål för våldsbejakande islamistiska extremister. Den utvecklingen kan bland annat kopplas till upplevda kränkningar mot muslimer och islam, och att Sverige har pekats ut som ett islamfientligt land (NCT 2024, Säkerhetspolisen 2023c). Bland annat har koranbränningarna och desinformationskampanjen rörande svensk socialtjänst som påstås ha kidnappat muslimska barn fått internationell uppmärksamhet och resulterat i flera stora demonstrationer i Mellanöstern (NCT 2024, Ranstorp och Ahlerup 2023, van Ginkel och Entenmann 2020).

Höjda terrorhotnivåer i Europa

I ett antal europeiska länder har de formella terrorhotnivåerna höjts efter dödliga attacker i slutet av 2023 i Frankrike och Belgien, samt ett flertal icke-dödliga incidenter och gripanden i flera europeiska länder. Efterföljande utredningar har visat att bland motiven fanns missnöje mot europeiska värderingar och upplevda kränkningar mot islam (FN 2024).

Intensifiering av konflikten i Israel-Palestina

Den 7 oktober 2023 genomfördes en storskalig och koordinerad attack mot Israel av terrororganisationen Hamas och andra palestinska militanta grupper. Attacken följdes av en israelisk motoffensiv mot Hamas i Gaza som fortfarande pågår. På grund av sitt stöd till Israel, har USA och flera västeuropeiska länder utpekats som medansvariga för Gazaoffensiven, vilket har ökat hotbilden mot de länderna. Terrororganisationen al-Qaida framställer Gazakonflikten som en del av västvärldens krig mot islam, och har uppmanat till global jihad, särskilt mot israeliska och judiska mål. Sverige har inte nämnts specifikt i det här sammanhanget, och situationen i Gaza tros ha minskat intensiteten i hot särskilt riktade mot Sverige (NCT 2024).

Lågintensivt uppror med hemliga terroristceller i Irak och Syrien

Trots IS nederlag i Irak och Syrien uppskattas organisationen upprätthålla en sammanlagd styrka på 3 000 till 5 000 krigare i de två länderna (FN 2024). IS i Syrien och Irak driver alltså ett lågintensivt uppror genom hemliga terroristceller som mestadels är bosatta i avlägsna områden och på landsbygden. Även om IS militära kapacitet har minskat, anpassar sig organisationen genom att försöka utnyttja svaga punkter i säkerheten. Påtryckningar mot terrorism i Syrien och Irak kan få IS att flytta sitt ledarskap till Afghanistan eller, mer troligt, Afrika (FN 2024).

Afrika: Ny arena för IS

Under de senaste åren har Afrika blivit en betydande arena för IS, vilket tydliggörs genom ökad aktivitet och propaganda. Sympatisörer uppmanas att resa och ansluta sig till IS-grupperingar i Afrika. Det ökade intresset för Afrika kan förmodligen relateras till de begränsade handlingsmöjligheterna som IS upplever i Syrien och Irak, där attackerna har halverats sedan 2019, sannolikt på grund av motoffensiver från säkerhetsstyrkor och den internationella militära koalitionen. Det har skapat ett behov av att framhäva organisationens framgångar i andra områden (FN 2024). I Sverige har Säkerhetspolisen återigen noterat ett ökat intresse för Afrika bland våldsbejakande islamistiska extremister. Somalia, som tidigare varit en destination för inresande jihadister, har i synnerhet lyfts fram som ett land dit svenska personer visat intresse att resa (NCT 2024, se även CVE 2022).

Konflikt mellan talibanerna och IS-K i Afghanistan

Talibanrörelsen återtog makten i Afghanistan 2021 efter att ha bedrivit ett uppror mot den USA-stödda regeringen i Kabul sedan 2002. Det har lett till en hårdför politisk regim i Afghanistan och införandet av strikta sharialagar. Talibanrörelsen har historiskt nära kopplingar till al-Qaida och oro finns bland experter att det kan leda till att al-Qaida erbjuds fristad och möjligheter att genomföra internationella terrorattacker från afghansk mark (CVE 2021).

IS-K (Islamiska staten i provinsen Khorasan) är IS gren i Afghanistan, Pakistan och Iran och har sedan 2021 varit den mest aktiva terrorgruppen i Afghanistan. Gruppen fick internationell uppmärksamhet efter attacken på Kabuls flygplats under Afghanistanevakueringarna 2021, där 170 civila afghaner och 13 amerikanska militärer dödades. Initialt var IS-K inriktade på civila och militära mål, men numera är talibanerna deras huvudsakliga måltavla. Konflikten mellan talibanerna och IS-K handlar om ideologiska skillnader, men även om resurser och territoriell kontroll (CVE 2021). Gruppen har också utökat sina utländska operationer och tagit på sig ansvaret för flera dödliga attacker. Senast var terrorattacken mot ett konserthus utanför Moskva i mars 2024, där 145 personer dödades. Motiven till attacken sägs vara hämnd för Rysslands stöd till Assadregimen i Syrien, dess relationer med Iran och Talibanrörelsen, och blodiga konflikter i Tjetjenien och Dagestan (The Soufan Center 2024).

IS-K och hotbilden mot Sverige

Som ett svar på koranbränningar i Sverige och Nederländerna har IS-K offentligt utpekade dessa länder som möjliga mål för framtida attacker (Eggink 2024). Två personer med kopplingar till IS-K greps i Tyskland för att ha planerat en terrorattack mot den svenska Riksdagen. Motivet anses vara att hämnas koranbränningarna. FN-experter har uppmärksammat att fler individer från norra Kaukasus, med centralasiatiskt ursprung, reser till Europa från Afghanistan eller Ukraina, vilket innebär en möjlighet för IS-K att genomföra attentat i Västeuropa (FN 2024).

”Bland annat har koranbränningarna och desinformationskampanjen rörande svensk socialtjänst som påstås ha kidnappat muslimska barn fått internationell uppmärksamhet och resulterat i flera stora demonstrationer i Mellanöstern.”

Den våldsbejakande högerextrema miljön

Den våldsbejakande högerextrema miljön i Sverige innefattar ett brett spektrum av aktörer som vill ersätta det demokratiska styret med ett etniskt och kulturellt homogent samhälle under ett diktatoriskt ledarskap. På ett övergripande plan förenas miljön i ett förakt för det öppna och demokratiska samhället. Brott och våld riktat mot ”fiender mot folket” betraktas som legitimt (CVE 2020c).

Ideologiska komponenter

Aktörerna inom den här miljön är ideologiskt mångsidiga. Miljön består av aktörer med olika ideologiska utgångspunkter, inklusive antistatliga, auktoritära, radikalnationalistiska, rasistiska, främlingsfientliga och antisemitiska åsikter, såsom nationalsocialism och etnonationalism (CVE 2020c).

Aktörerna motsätter sig invandring och mångkultur, och de ser ofta judiskt inflytande och islam som hot. Till exempel kan de framställa demografiska förändringar som en konspiration av ”den judiska eliten” i syfte att försvaga den vita rasens ställning. De förkastar etablissemang, stödjer socialkonservativa ideal, som kärnfamiljen, och är kritiska mot hbtqi-rörelsen och feminism (Brå 2009, Säkerhetspolisen 2020). Engagemang i frågor som djurrätt, klimat och miljöfrågor, exempelvis ekofascism, förekommer också (CVE 2020c, Kotonen m.fl. 2023, Pollack Sarnecki 2021).

Högerextrem accelerationism

Under de senaste åren har idén om att påskynda samhällets kollaps blivit populär. Strategin, ofta kallad (högerextrem) ”accelerationism”, syftar till att genom våldsdåd, mot ”systemet” eller diverse minoriteter, eskalera inneboende konflikter i samhället tills det utlöser ett ”raskrig” och samhället kollapsar. Därefter kan en ny och bättre ordning ta vid (CVE 2021, Miller-Idriss 2020).

Måltavlor

Måltavlor för den våldsbejakande högerextrema miljön inkluderar etniska och religiösa minoriteter, politiska motståndare, statliga institutioner och hbtqi-personer (NCT 2024, Ravndal m.fl. 2022).

Exempel på attentat

Flera högerextremistiskt motiverade attentat, utförda av ensamagerande gärningspersoner, har inträffat de senaste åren, bland annat i Tyskland, Norge, Nya Zeeland och USA. Gärningspersonerna, inspirerade av tidigare attentatsmän (Davey 2021, Kaati m.fl. 2019, Koehler m.fl. 2023), ser sig ofta som en del av en global gemenskap och sprider våldsbejakande extremistiska idéer online (Säkerhetspolisen 2020).

Utveckling och trender i hotbedömning

NCT (2024) bedömer att terrorhotet från våldsbejakande högerextremism främst kommer från ensamagerande gärningspersoner som har radikaliserats på digitala plattformar. Tidigare attentatsmän har bland annat inspirerat skoldåd i Sverige (Trolle m.fl. 2023).

En betydande andel av våldet kännetecknas dock av låg intensitet och uppfyller inte definitionen för terrorism. Våldet inom den våldsbejakande högerextrema miljön i Sverige tenderar att riktas mot enskilda individer snarare än att sträva efter bredare politiska eller psykologiska effekter.

Säkerhetspolisen menar att gränsen mellan de mer organiserade delarna av den våldsbejakande högerextrema miljön och den generella högerextrema miljön har blivit svårare att urskilja. Det blir utmanande att tydligt skilja dem som aktivt stödjer ideologiskt motiverade brott från dem som bara propagerar för en ideologisk ståndpunkt. Samtidigt menar Säkerhetspolisen (2020) att organisationernas roller inte är lika betydelsefulla som förut, men att de bidrar till synlighet och rekrytering, även om de inte nödvändigtvis utför brott.

Förhållning till väpnade konflikter

Våldsbejakande högerextrema aktörer är delade i stödet för Ukraina och Ryssland i det pågående kriget. Enstaka individer från den miljön har rest till Ukraina, men syftet med dessa resor är ofta oklara. Diskussionen om kriget sker även online, där det blir en del av ett bredare högerextremistiskt innehåll, inklusive skolskjutningar och konspirationsteorier.

Kriget mellan Hamas och Israel har förstärkt hotbilden mot judiska och israeliska mål i västvärlden, inte bara från våldsbejakande islamistiska extremister, utan även från våldsbejakande högerextremister (NCT 2024).

Aktivklubb-miljön

Ett relativt nytt fenomen inom den våldsbejakande högerextrema miljön i Sverige är den så kallade aktivklubb-miljön. Denna miljö beskrivs som ett internationellt nätverk av högerextrema klubbar med fokus på träning och kampsport (Expo 2024). Aktivklubb-miljön har attraherat aktivister från andra grupper och unga män som tidigare inte haft ett politiskt engagemang.

Aktivklubb-miljön organiserar sig i en nätverksstruktur som värdesätter sociala relationer. Den har inspirerats av det internationella nätverket Active Club som grundades 2020 i USA. Nätverket har spridit sig från Nordamerika till över 14 länder i Europa. Enligt Expo (2024) finns det över 100 aktivklubb-grupper och Sverige är ett av de länder där fenomenet växer snabbast. I dag finns det 16 lokala grupper i Sverige som bedriver verksamheter inspirerade av aktivklubb-konceptet. Den svenska aktivklubb-miljön ingår i ett internationellt Active Club-nätverk och har bistått vid bildandet av avläggare i Danmark och Norge.

Miljön präglas av en accelerationistisk och revolutionär ideologi. Digitala plattformar som Telegram och Tiktok används flitigt för rekrytering och propaganda. Expo (2024) menar att särskilt Tiktok är avgörande för att locka pojkar och unga män. Aktivklubb-miljön arbetar även strategiskt med att infiltrera existerande strukturer inom den etablerade kampsports scenen i Sverige. Det finns en uttalad ambition att inhämta kunskap från traditionella kampsportsklubbar för att sprida den vidare i egna lokala aktivklubb-grupper (Expo 2024).

”Kriget mellan Hamas och Israel har förstärkt hotbilden mot judiska och israeliska mål i västvärlden, inte bara från våldsbejakande islamistiska extremister, utan även från våldsbejakande högerextremister.”

Den våldsbejakande vänsterextrema miljön

Den våldsbejakande vänsterextrema miljön i Sverige innefattar frihetliga vänsteraktörer som ser utomparlamentariska metoder (metoder för att väcka opinion utanför ramen för det demokratiska systemet), inklusive våld och brott, som legitima medel för att påverka samhället (CVE 2020a).

Ideologiska komponenter

Frihetliga vänsterideologier, som exempelvis anarkism, kännetecknas av en antihierarkisk och antiauktoritär grundsyn, där aktörerna starkt ifrågasätter auktoritära ideologier och system, statliga strukturer och kapitalismens roll i samhället (CVE 2020a).

Aktörerna strävar efter ett klasslöst samhälle med antiauktoritärt styre. De är emot den representativa demokratin där företrädare röstas fram i val och anser att kapitalism leder till orättvisor och utnyttjande av människor och naturen (CVE 2020a).

I stället för en representativ demokrati vill de se direktdemokrati med folkstyre, där medborgarna deltar direkt i beslutsfattande och politiskt styre. Till skillnad från högerextrema aktörer är de positiva till invandring, mångkultur och hbtqi-frågor (CVE 2020a).

Måltavlor

Måltavlor för miljöns brottsliga verksamhet utgörs främst av aktörer inom den våldsbejakande högerextrema miljön, myndighetsföreträdare, företag och förtroendevalda (Brå 2009, CVE 2020a).

Exempel på aktioner

The Global Network on Extremism and Technology (GNET) uppmärksammar Antifascistisk Actions (AFA) publicering av vit makt-butiken Midgårds hela kundregister som man avslöjade i början av december 2023. Tjugotusen transaktioner publicerades med köparnas namn, adress, telefonnummer med mera. Hackningen av Midgård är bara en i raden som AFA gjort på senare tid. Exempelvis tog man sig också in i Nordiska motståndsrörelsens (NMR) webbshop Greenpilled under förra året (Smith 2024).

Utveckling och trender i hotbedömning

Hotet från den här miljön handlar i mindre utsträckning om grova våldsbrott med stort skadeutfall (Säkerhetspolisen 2019). Brott riktas mot dem som anses förespråka och upprätthålla ojämlika förhållanden i samhället samt aktörer som möjliggör dessa att komma till tals i den allmänna debatten. Aktiviteterna handlar främst om våldsamma upplopp, trakasserier, otillåten påverkan och olaga hot mot politiska meningsmotståndare, politiker och företagsledare. Dessa kampanjer och aktioner korsar ofta grupp- och nätverksgränser och innebär att vem som helst som sympatiserar med den grundläggande plattformen får genomföra aktiviteter i aktionens eller kampanjens namn (CVE 2020a).

A person wearing a dark, furry hood is shown in profile, holding a lit torch. The background is a vibrant, smoky red with scattered sparks, suggesting a fire or protest. The scene is dramatically lit, with the torch providing a focal point of light.

”Frihetliga vänsterideologier, som exempelvis anarkism, kännetecknas av en antihierarkisk och antiauktoritär grundsyn, där aktörerna starkt ifrågasätter auktoritära ideologier och system, statliga strukturer och kapitalismens roll i samhället.”

Teknologisk utveckling och våldsbejakande extremism

Användningen av teknologi och internet är betydelsefull i radikaliserings- och rekryteringsprocesser till våldsbejakande extremism. Detta teknikdrivna landskap spelar en central roll för spridningen av desinformation och propaganda. Den inkluderar sociala medier, applikationer för snabbmeddelanden, onlineforum och spelplattformar (Ahlerup och Ranstorp 2022).

Utnyttjande av teknologi

Den ökade digitaliseringen har underlättat för våldsbejakande extremistiska aktörer att sprida propaganda till en bredare publik, radikaliserar och rekrytera nya medlemmar, bygga nätverk, koordinera och planera attacker och generera finansiella medel. Användningen av artificiell intelligens (AI) för att sprida propaganda och desinformation komplicerar skiljelinjerna mellan autentiskt och fabricerat material, påverkar polariseringen och riskerar att underminera förtroendet för det demokratiska systemet (Säkerhetspolisen 2024).

Den snabba utvecklingen och tillgängligheten av AI utnyttjas av våldsbejakande extremister i syfte att rekrytera och radikaliserar, samt för att höja den egna förmågan. Den FN-stödda organisationen Tech Against Terrorism (2023, se även Criezis 2024) har studerat hur både islamistiska och högerextrema terrorgrupper utforskar olika AI-verktyg för att öka sin digitala räckvidd och kringgå moderering.

Spelplattformar, krypterade kommunikationsapplikationer och decentraliserad teknik utnyttjas alltmer av terrorister och våldsbejakande extremister för rekrytering och spridning av propaganda. Applikationer för snabbmeddelanden, med krypteringsfunktioner, innebär utmaningar för brottsbekämpande myndigheter när det gäller att identifiera och ta bort extremistiskt innehåll online (NCT 2024).

Utmaningar med decentraliserad teknik och innehållsmoderering

Under de senaste åren har våldsbejakande islamistiska och högerextrema aktörer fått en framträdande plats i decentraliserade applikationer som arbetar med anonymiserade tekniker. Fördelarna med decentralisering, såsom viss anonymitet, förbättrad användbarhet och ökad tillgänglighet av on demand-innehåll, utgör betydande utmaningar för innehållsmoderering och utredningsinsatser.

Användning av teknologi inom extremistiska verksamheter

De senaste åren har det skett en ökning av beslagtagna 3D-printade skjutvapen och skjutvapendelar. Det kan tillskrivas faktorer som kostnadseffektivare skrivare, spridning av instruktioner på dedikerade internetforum och förbättrad funktionalitet hos vapnen. Nationellt centrum mot terrorhotsbedömning (NCT) menar att ökad tillgänglighet av 3D-utskrivna skjutvapen kan stärka förmågan för unga våldsbejakande högerextremister, som tidigare hade svårt att skaffa konventionella skjutvapen. Även våldsbejakande

islamister kan tänkas öka försöken att tillverka 3D-utskrivna skjutvapen. Användningen av virtuella betalningsmedel, särskilt kryptovalutor, har gett högre nivåer av anonymitet, vilket möjliggör finansiering av terroristaktiviteter (NCT 2024).

Digitala plattformar och verktyg

Även om extremistiskt innehåll och terrorinnehåll på den mer öppna delen av internet har minskat under senare år är sådant innehåll fortfarande enkelt att ta del av och sprida i ett alltmer digitaliserat samhälle. Anonymiseringstjänster, ny teknik och kryptering har medfört ökade möjligheter för våldsbejakande extremister att verka i det dolda. I dag är diskussionsforum, chattrum och sociala medier centrala kommunikationskanaler för våldsbejakande extremister (Ahlerup och Ranstorp 2022).

Våldsbejakande extremister och terrorister har länge visat sig innovativa och anpassningsbara när det gäller att utnyttja digitala plattformar. Redan under 1990-talet använde våldsbejakande extremistiska aktörer webbplatser för att kommunicera och sprida sina budskap, och under senare år har aktörer anammat och utnyttjat sociala medieplattformar som Facebook, YouTube, Twitter, Instagram och Tiktok. Krypterade meddelandeappar som Telegram och Signal, anonyma molnlagringsplattformar och Darknet har också omfattats. För våldsbejakande extremistiska aktörer och terrorister har dessa nya teknologier skapat möjligheten att kommunicera och samordna operationer över hela världen, samtidigt som den tekniska utvecklingen försvårar underrättelseinhämtning (Ahlerup och Ranstorp 2022).

Gaming och våldsbejakande extremism

Våldsbejakande högerextremister och islamister använder onlinespel, spelutrymmen och spelrelaterat innehåll i sin propaganda. Bland annat genom att skapa egna spel, modifiera existerande spel och använda kommunikationsmöjligheter i spel som chattfunktioner. Extremister närvarar även på spelangränsande plattformar, som Twitch, DLive, Discord och Steam, för olika syften, inklusive att sprida propaganda, kommunicera med varandra och planera attacker. Våldsbejakande extremister har även försökt utnyttja referenser från gamingkulturer i sina propagandamaterial (Ahlerup och Ranstorp 2022).

Beröringspunkter med andra våldsmiljöer

I vissa avseenden liknar och överlappar våldsbejakande extremism andra våldsmiljöer, som kriminella gäng, MC-gäng och fotbollshuliganism (Rostami m.fl. 2018).

Liknande motiv till engagemang

Människor kan ha liknande motiv för att engagera sig i våldsbejakande extremism eller i annan kriminalitet, som respekt, status, tillhörighet och spänning (Clarke och Newman 2006, Lloyd och Kleinot 2017, Schumpe m.fl. 2020). Dragningskrafterna till våldsmiljöer kan vara liknande, även om ideologi och politik spelar mindre roll i andra

våldsmiljöer. Våldsbejakande extremister är även generellt sett mindre benägna att begå brott jämfört med aktörer i andra våldsmiljöer (Rostami m.fl. 2018).

”Våldsbejakande extremister och terrorister har länge visat sig innovativa och anpassningsbara när det gäller att utnyttja digitala plattformar.”

Sociala dimensioner

Överlappningar mellan organiserad brottslighet och våldsbejakande extremism kom att få alltmer uppmärksamhet i samband med strömmen av utländska stridande till Syrien och Irak under 2010-talet.

Forskning har identifierat en social dimension av överlappningar mellan organiserad brottslighet och våldsbejakande extremism, särskilt inom våldsbejakande islamistisk extremism (Rostami m.fl. 2018, 2020). I Sverige är forskningen på det området dock begränsad. Den sociala överlappningen innebär naturliga sociala band och överlappningar mellan gängmedlemmar och våldsbejakande extremister, vilket kan leda till oavsiktliga kopplingar och påverka radikaliseringsprocesser och hur individer agerar.

Individer och grupper rör sig mellan olika miljöer, ofta med ”dubbla identiteter”, som kombinerar religiös identitet och brottslighet. Kriminella gäng kan också använda religiösa inslag för ökad legitimitet och status (Basra och Neumann 2016, Nilsson och Esholdt 2022, Rostami 2020).

I en studie av 38 avlidna svenska utländska stridande som reste till Syrien och Irak var två tredjedelar misstänkta för brott innan de reste. Misshandel, vapenbrott, stöld och rån var de vanligaste brottstyperna (Rostami m.fl. 2020). Många av konfliktesenärerna ingick i olika kriminella samarbeten som inte var relaterade till våldsbejakande islamistisk extremism. I intervjuer med personer som har lämnat de våldsbejakande extremistiska miljöerna visar det sig att många hade erfarenheter av brottslighet redan när de trädde in i de extrema rörelserna; ofta rörde det sig om våldsbrott. Gränsen mellan våldsbejakande extremism och annan brottslighet kan således beskrivas som flytande, vilket också har uppmärksammats i internationell forskning (Rostami m.fl. 2018).

Demografiska mönster

Unga män i sena tonåren eller tidiga vuxenåldern är överrepresenterade i alla våldsmiljöer (LaFree och Schwarzenbach 2021, Rostami m.fl. 2018). Låg socioekonomisk status är också generellt förekommande bland såväl kriminella som våldsbejakande islamistiska extremister. Socioekonomisk utsatthet är dock varken en nödvändig eller tillräcklig riskfaktor för ideologiskt motiverad brottslighet, inklusive våld (Ljujic m.fl. 2017).

Transnationella kopplingar

Våldsbejakande extremistmiljöer i Sverige existerar inte i ett vakuum utan är en del av ett bredare internationellt sammanhang (CVE 2020b, 2020c). De ingår i en global gemenskap där det förenande kittet är övergripande idéer och ideologier snarare än formella förbindelser mellan specifika organisationer eller grupper (Ranstorp m.fl. 2021).

Våldsbejakande extremistiska grupper och organisationer har länge haft relationer med likasinnade aktörer utomlands (CVE 2020b, 2020c). Den ökade digitaliseringen och användandet av digitala plattformar har underlättat för individer och grupper i Sverige att kunna samarbeta med, inspireras av och få stöd från aktörer i andra länder (Conway 2017, Schlegel 2021).

Exempel på transnationella nätverk inom miljöerna

Den våldsbejakande islamistiska miljön utmärks av tydliga transnationella drag, särskilt genom den salafi-jihadistiska rörelsens globala målsättningar, väletablerade nätverk och terrorfinansiering (CVE 2020a, Ranstorp m.fl. 2021).

Den våldsbejakande högerextrema miljön har etablerat relationer och nätverk med andra högerextremister utomlands och en av de senaste trenderna är de aktiva klubbarna (Expo 2024) som beskrevs tidigare i detta kapitel.

Aktörer inom den våldsbejakande vänsterextrema miljön har återkommande rest till andra länder, bland annat Danmark och Tyskland, för att stödja likasinnade aktörer vid olika slags aktioner (CVE 2020a).

Ensamagerande gärningspersoner

Det är inte nödvändigtvis de som tillhör en grupp eller organisation som är mest benägna att begå ideologiskt motiverade brott. Många agerar på egen hand. Dessa kallas ensamagerande gärningspersoner. I det här kapitlet ges en närmare beskrivning av vad det innebär.

Ensamagerande gärningspersoner utför ideologiskt motiverade våldshandlingar på egen hand (CVE 2020c, Holzer m.fl. 2022, Kenyon m.fl. 2021). Trots begreppet ensamagerande är individerna sällan socialt isolerade. I stället identifierar de sig med bredare politiska rörelser och har ofta olika sociala band till andra, som exempelvis direkta eller indirekta kontakter med andra extremistiska aktörer. Dessa sociala band kan både stödja och påverka en individ att ta till handling. Ensamagerande gärningspersoner kan också vara inspirerade av, eller sympatisera med, extrema nätverk (Schuurman och Carthy 2023).

Sedan 2010-talet har våld från ensamagerande gärningspersoner som motiverats av våldsbejakande högerextremism och islamistisk extremism ökat i Västeuropa (Hamm och Spaaij 2017, Hemmingby 2017, Ravndal m.fl. 2022).

I dag bedöms ensamagerande gärningspersoner, motiverade av våldsbejakande islamistisk extremism och högerextremism, vara det största attentatshotet mot Sverige (NCT 2024, Säkerhetspolisen 2024).

Motiv, drivkrafter och riskfaktorer

Motiven och drivkrafterna hos ensamagerande gärningspersoner är ofta flera. De ideologiska bevekelsegrunderna blandas ofta med personliga och motiven bakom handlingarna kan vara oklara (Gartenstein-Ross m.fl. 2023, Säkerhetspolisen 2023b). De otydliga och blandade motiven kan göra det svårt att bedöma om det rör sig om ett ideologiskt motiverat brott eller inte.

Riskfaktorer som psykisk ohälsa, plötsliga livsförändringar, äktenskaps- eller familjeproblem, bristen på välbefinnande i skolan eller på arbetet, ekonomiska problem, hälsorelaterade problem och låg utbildningsnivå är relativt vanliga bland ensamagerande gärningspersoner. Andra faktorer, såsom våldsbenägenhet och hämndbegär påverkar ofta deras beteende och avsikter, men orsakerna är mångfaldiga, varierade och ofta högst individuella (CVE 2020c, Holzer m.fl. 2022, Kenyon m.fl. 2021).

Interaktion på digitala plattformar

Med den ökade digitaliseringen har även en stor del av våldsbejakande extremisters aktiviteter flyttat ut på internet, där rekrytering och uppmaningar att gå till handling sker (Säkerhetspolisen 2023a). Uppmaningar sprids på olika sätt och inkluderar uppmuntring till attentat, våldsbrott och aktiviteter som syftar till att polarisera och destabilisera samhället utan någon synlig social interaktion (Ebbrecht 2023).

Det är vanligt att ensamagerande gärningspersoner interagerar med likasinnade både i Sverige och utomlands på digitala plattformar. Där kan de även hämta inspiration, instruktioner och få stöd för sina handlingar. Interaktionen sker på en rad olika plattformar, som krypterade chattkanaler, onlineforum och andra sociala medieplattformar (Säkerhetspolisen 2023a).

Skillnader mellan gruppextremister och ensamagerande gärningspersoner

Forskning har visat att olika former av terrorism har olika sammansättningar av riskfaktorer (Monahan 2016). Forskare har bland annat jämfört ensamagerande gärningspersoner med gruppbaseade extremister (Gruenewald m.fl. 2013, Horgan m.fl. 2016, Knight m.fl. 2022, Schuurman och Carthy 2023). Ensamagerande gärningspersoner är ofta äldre, huvudsakligen män, i högre grad socialt isolerade, mindre benägna att vara gifta, med högre grad av tidigare brottslighet. De har oftare högre utbildning och militär bakgrund. Deras radikalering sker oftare online (Kenyon m.fl. 2023). Psykisk ohälsa och psykiatriska diagnoser är också vanligare bland ensamagerande gärningspersoner (Rostami m.fl. 2022).

Våldsbejakande extremism och skolattacker

I samband med att ett fåtal elever har attackerat sina skolor i Sverige har frågor uppstått om hur den här typen av våld kan förebyggas, men även hur det hänger samman med våldsbejakande extremism. CVE har sedan 2022 hanterat ett flertal ärenden från skolor runt om i Sverige som efterfrågat stöd och råd kring hur de ska agera vid oro kring en elev. Centret fick även ett regeringsuppdrag att ta fram ett metodstöd och informationsmaterial för att hantera och utreda oro för våldsbejakande extremism och radikalisering i skolan (CVE 2024). I det här kapitlet beskrivs begreppet skolattack och dess beröringspunkter med våldsbejakande extremism.

Skolattack

En skolattack saknar en enhetlig definition men forskning betonar att:

- Attacken utförs oftast av en elev eller tidigare elev på skolan, även om en attack kan begås av en person utan skolanknytning.
- Offren är vanligen andra elever och personal på skolan. Ibland har gärningspersonen bestämt på förhand vilka personer som är måltavlor, exempelvis symboliska mål som rektorer och lärare, men ofta väljs offren slumpmässigt under själva handlingen.
- Våldet är ofta riktat mot skolan som institution, antingen som hämnd för upplevda oförrätter eller mot samhällsutvecklingen som skolan representerar, med en blandning av personliga och samhällspolitiska motiv (Thodelius 2017, se även Thodelius m.fl. 2021).

Amerikanska forskare har identifierat fem vanliga kriterier som karaktäriserar gärningspersoner bakom skolattacker: (1) social marginalisering eller utanförskap, ofta relaterat till mobbning; (2) psykosociala sårbarheter som försvårar hanteringen av utanförskapet; (3) närvaro av kulturella manus som gör skolattacker till ett möjligt alternativ; (4) undvikande av upptäckt genom att hålla sig under radarn; (5) tillgång till vapen (Thodelius 2017, Newman m.fl. 2004). Även om dessa kriterier inte ensamt orsakar skolattacker, bidrar de till att identifiera mönster som kan vara användbara för förebyggande åtgärder (Thodelius m.fl. 2021).

Kulturellt manus

Ett kulturellt manus är populärkulturella och sociokulturella referensramar som inte bara förklarar varför en skolattack bör genomföras, utan också hur. Kulturella manus inkluderar val av förklaringsmodeller, kläder, symbolik, vapen och tillvägagångssätt, som ofta hänvisar till eller anspelar på tidigare skolattacker (Thodelius 2017, Böckler m.fl. 2012).

En skolattack som varit inflytelserik kopplat till kulturellt manus är skolmassakern på Columbine High School i Denver, Colorado, i april 1999. Attacken, där två elever tog med sig skjutvapen till skolan och dödade tio personer, lyfts ofta fram som inspirationskälla för senare skolattacker. Flera senare gärningspersoner som har begått skolattacker har burit liknande kläder som gärningspersonerna (Thodelius m.fl. 2021, se också Böckler m.fl. 2012, Malkki 2014). Genom att bära liknande attribut och symboler uppstår upplevda sociala band mellan dem som begår skolattacker.

Digital gemenskap

I digitala forum kan unga få en social gemenskap som de saknar i skolan. Det är inte ovanligt att gärningspersoner som begår skolattacker har tidigare erfarenhet av mobbning och kränkningar i skolan. På internet kan de hitta förklaringsmodeller till varför de blivit utsatta och vikten av att hämnas, vilket påminner om en radikaliseringsprocess.

De kulturella manusen skapas i hög grad på internet. Gärningspersoner sprider inte bara sina manifest och videoinspelningar genom digitala plattformar, utan livesänder även attacker och uppmuntrar andra till att begå liknande attacker. Även om de flesta som befinner sig på dessa forum inte planerar att begå en skolattack visar forskning att kulturella manus kan bidra till en romantisering och glorifiering av att genomföra en skolattack (Kiilakoski och Oksanen 2011, Raitanen och Oksanen 2018).

Läckage

Likt ensamagerande gärningspersoner kan unga personer som planerar skolattacker vara svåra att upptäcka. De kan hålla sig under radarn och inte dela sin avsikt med andra personer. I vissa fall läcker gärningspersonerna information till andra, både offline och online. Dessa läckage kan handla om allt från subtila uttalanden (exempelvis beundran av tidigare skolskjutare) till detaljerade beskrivningar av planerna. Utredningar av skolattacker har visat att delad information om planer inte tagits på allvar eller betraktats som ett skämt eller ett försök att få uppmärksamhet. Forskning kring ensamagerande gärningspersoner poängterar vikten av att ta dem på allvar, att hantera läckage och att etablera strukturer och rutiner för att identifiera gärningspersonerna. Inom skolvärlden är det centralt att öka medvetenheten om skolattacker, integrera kunskapen i förebyggande åtgärder och uppmuntra elever att rapportera oroande observationer till vuxna (Böckler m.fl. 2012, se även Rose och Morrison 2021).

Likheter mellan skolattacker och våldsbejakande extremism

Forskning pekar på vissa likheter mellan skolattacker och våldsbejakande extremism avseende planering, motiv och utförande.

Våldsbejakande ideologier

Gärningspersoner bakom skolattacker kan vara inspirerade av våldsbejakande ideologier. Det kan ta sig i uttryck genom synliga symboler (exempelvis hakkors) och i skrivet material. Även om skolattacker inte behöver vara ideologiskt motiverade, grundar de sig inte sällan i en stark samhällskritik. Det kan handla om att ungas utsatthet accepteras eller att samhället är på väg åt fel håll. Precis som med ensamagerande gärningspersoner motiveras dåden ofta av både personliga och samhällspolitiska bevekelsegrunder (Nilsson 2021, Böckler m.fl. 2012, Thodelius 2017, Malkki 2017).

Symboliska budskap

Liksom för våldsbejakande extremism används ofta våld i skolattacker för att sända symboliska budskap. När det kommer till skolattacker är våldet ofta riktat mot skolan som institution. Det har också förekommit skolattacker där dåden sänts live på digitala plattformar, precis som flera terrordåd av ensamagerande individer (Malkki 2017, Böckler m.fl. 2012, se också Nilsson 2021, Fast 2008).

Planering

En annan likhet är att planeringen bakom attacken kan sträcka sig från månader till flera år, med hopp om medial uppmärksamhet och berömmelse. Flera gärningspersoner förbereder manifest, mediatexter eller andra produkter där de berättar varför de begått sina dåd (Nilsson 2021, Böckler m.fl. 2012, Thodelius 2017, Malkki 2017).

Referensramar

Klädsel och symbolik, liksom referenser till terrorister och tidigare attentatspersoner, kan vara gemensamma drag mellan gärningspersoner vid skolattacker och ideologiskt motiverat våld (Pollack Sarnecki m.fl. 2023, Thodelius 2017, Malkki 2014, se också Böckler m.fl. 2012, Nilsson 2021).

”Liksom för våldsbejakande extremism används ofta våld i skolattacker för att sända symboliska budskap.”

Vägar in och ut ur våldsbejakande extremism

Att samla och sprida kunskap om vägar in och ut ur våldsbejakande extremism har varit ett centralt uppdrag för CVE sedan centrets inrättande. Det finns ett stort behov av mer kunskap om vad radikalisering innebär och vilka risk- och skyddsfaktorer som är betydelsefulla i det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism och terrorism.

CVE fick den 28 augusti 2023 ett regeringsuppdrag om att stärka nationell samverkan och samordning för att förebygga radikaliserings och våldsbejakande extremism mot bakgrund av att Sverige befinner sig i ett försämrat säkerhetsläge. Säkerhetspolisen höjde den 17 augusti hotnivån från 3 (förhöjt hot) till 4 (högt hot) på en femgradig skala. Beslutet beror, enligt Säkerhetspolisen (2023), inte på någon enskild händelse utan ska ses i ett långsiktigt och strategiskt perspektiv. Dialog ska föras med trossamfund och andra relevanta aktörer, till exempel med föreningar och organisationer i det civila samhället och med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Senast den 29 augusti 2024 ska uppdraget redovisas till Regeringskansliet (Justitiedepartementet).

Mot den bakgrunden syftar det här kapitlet till att beskriva begreppet radikaliserings och de risk- och skyddsfaktorer som forskningen lyfter fram som viktiga för att förebygga våldsbejakande extremism och terrorism.

Radikaliserings

Begreppet radikaliserings används för att beskriva en process genom vilken en person anammar idéer som slutligen leder till acceptering och/eller användning av våld utifrån ideologiska eller politiska övertygelser. Radikaliseringsprocessen är varken linjär eller stabil och kan variera från person till person (Borum 2011a, Borum 2011b, Koehler 2017).

Radikaliserings kan innefatta både radikaliserings av åsikter och handlingar. Radikaliserings kan börja med att man tänker på att exempelvis förstöra egendom, och senare övergå i avsikten att skada eller till och med döda någon som representerar en grupp eller en sak som individen finner stötande. De flesta kommer aldrig att skapa en plan för att genomföra sina våldsfantasier, än mindre agera på dem. Bara en liten minoritet går bortom radikala tankar och väljer att agera på dem (McCauley och Moskalenko 2014, se också McCauley och Moskalenko 2008).

Människor dras till extremism av olika anledningar och ofta med olika förväntningar. För att bättre förstå radikaliseringsprocesser har forskare försökt identifiera riskfaktorer som förekommer vid våldsbejakande extremism (dessa beskrivs närmre under kommande rubrik). Det är ofta en liknande uppsättning riskfaktorer som förekommer hos dem som radikaliserats, men alla faktorer har inte samma vikt för alla. Variationen från fall till fall är stor. Det finns inget konsekvent mönster eller perfekta profiler som skiljer dem från varandra eller från dem som inte involveras i extremism (Chenoweth m.fl. 2019a, Gill m.fl. 2014).

Radikaliseringsprocessen påverkas av såväl personliga faktorer som sociopolitiska och organisatoriska sammanhang. Människor kan radikaliserats i olika sociala sammanhang, exempelvis av familjemedlemmar eller vänner, genom direktkontakt med extremistgrupper, i fängelser eller via internet. Vissa extremistgrupper har också rekryterat personer på bland annat skolor, universitet och religiösa lokaler (Berger 2018, se också Chenoweth m.fl. 2019, Mattson och Johansson 2020, Maher 2017).

Internet har kommit att bli en central arena för radikaliserings. Digitala plattformar har gjort det lättare för extremister att kommunicera över gränser och sprida extremistisk propaganda till sårbara individer. Spel- och gamingplattformar kan också användas av extremister för att radikalisera, rekrytera, hetsa till våld och underlätta genomförandet av grova våldsbrott och attentat (Aly 2016, se också Chenoweth m.fl. 2019). Spellogik och estetik har präglat hur en del terrorattacker har planerats och genomförts. Några terrorattacker har sänts live via en kamera på gärningspersonens huvud, där tittarna kan följa händelseförloppet som om det vore ett spel (Lakhani 2023, se också Lakhani m.fl. 2021).

”Digitala plattformar har gjort det lättare för extremister att kommunicera över gränser och sprida extremistisk propaganda till sårbara individer.”

Riskfaktorer

Riskfaktorer kan kortfattat beskrivas som de faktorer som ökar risken för att en individ ska radikaliserats in i en våldsbejakande miljö. Forskningen om riskfaktorer är mer omfattande än den om skyddsfaktorer. Detta är problematiskt då ett förebyggande och stödjande arbete handlar minst lika mycket om att stärka de skyddande faktorerna som att agera mot riskerna (Wolfowicz m.fl. 2021, Marsden och Lee 2022, se också Kehlet-Ebbrecht 2023).

Det finns personer som delar flera av riskfaktorerna som tas upp nedan, men som aldrig blir våldsbejakande extremister. Kunskap om riskfaktorer kan däremot bidra till att identifiera det som kan öka risken för att en individ radikaliserats och tar till våld. Riskfaktorer ska också vägas i förhållande till en persons ålder, mognad och livssituation. Till synes liknande riskfaktorer kan få olika konsekvenser beroende på om det är ett barn, ungdom eller vuxen individ det handlar om (CVE 2024).

Individuella riskfaktorer

Svensk- och internationell forskning om våldsbejakande extremism har identifierat ett flertal individuella riskfaktorer som presenteras på nästa sida.

Ålder och kön

Ålder och kön dyker frekvent upp i forskningen kring individuella riskfaktorer. Unga män i tonåren eller i tjugoårsåldern är överrepresenterade i våldsbejakande miljöer (precis som i övrig kriminalitet). Men även kvinnor är aktiva och kan ha mycket framträdande roller, både ideologiskt och socialt (Wolfowicz m.fl. 2021). Uppfattningar om vad det innebär att vara kvinna och kvinnors roller kan ha betydelse för kvinnors radikaliseringsprocesser, precis som destruktiva uppfattningar om maskulinitet och manlighet kan vara riskfaktorer för män (Gottzén 2022, Pollack-Sarnecki m.fl. 2023).

Erfarenheter av våld, övergrepp och kriminalitet

En annan riskfaktor som har lyfts fram är tidigare erfarenheter av våld, övergrepp och kriminalitet. Individen kan även ha varit utsatt för övergrepp – fysiska och emotionella – som leder till en önskan att söka revansch eller hämnd, antingen mot specifika individer och grupper eller mot samhället i stort. Fascination och intresse för vapen, våld och terroråd kan också vara riskfaktorer (Wolfowicz m.fl. 2021, Rostami m.fl. 2018).

Psykisk ohälsa och psykiatriska diagnoser

Psykisk ohälsa och psykiatriska diagnoser är riskfaktorer för radikaliseringsprocesser i våldsbejakande extremism. Låg självkänsla, låg självkontroll, spänningssökande, aggressivitet, identitetskris, bristande känsla av tillhörighet och neuropsykiatriska funktionsvariationer (NPF, till exempel ADHD och autismspektrumet), kan bidra till att en individ lockas in i en extremistisk miljö (Meloy och Gill 2015, Spaaij 2010, Simi m.fl. 2016, Lankford 2016, se också Wolfowicz m.fl. 2021).

Motgångar i skolan eller arbetslivet

Motgångar i skolan eller arbetslivet, inklusive arbetslöshet, utgör individuella riskfaktorer. Det kan resultera i en känsla av utanförskap och misslyckande som kan leda till psykisk ohälsa (eller vara ett resultat av psykisk ohälsa), samt (vid arbetslöshet) också ekonomiska svårigheter. Misslyckandet kan i sig skapa en vilja att söka efter kompenserande sammanhang för uppfattade eller verkliga tillkortakommanden (Wolfowicz m.fl. 2021, Mattsson och Johansson 2020).

Social och politisk marginalisering

Upplevd eller faktisk social och politisk marginalisering och exkludering har identifierats som individuella riskfaktorer för våldsbejakande extremism. Det kan handla om en känsla av utanförskap, en upplevelse av att inte få komma till tals, att tystas ner eller på något annat sätt inte få uttrycka sin åsikt. Här finns det också överlapp med sociala riskfaktorer, till exempel brist på politisk representation och upplevelser att specifika frågor eller politiska åsikter inte får utrymme i den publika debatten (Wolfowicz m.fl. 2021).

Kriser och trauma

Kriser och trauma utgör riskfaktorer för radikalisering. Att genomgå en personlig kris kan skapa starka känslor som gör en individ sårbar för radikalisering. Det kan handla om förlust av någonting som betyder mycket för individen, som ett arbete, en vän eller en partner. Det kan också vara personliga misslyckanden som individen inte kan hantera. Erfarenheter av trauman – inte minst från barndomen – kan också göra en individ sårbar för radikalisering. Obehandlad posttraumatisk stress kan leda till svårigheter med känsloreglering och öka risken att individen tar till våld, antingen mot sig själv eller mot andra (Vecchi m.fl. 2022).

Sociala riskfaktorer

Om de individuella riskfaktorerna förklarar hur en individ kan bli mer sårbar för radikalisering, bidrar de sociala riskfaktorerna till ökad förståelse för den sociala kontexten för radikalisering. Individuella och sociala riskfaktorer samspelar.

Destruktiva familjerelationer

Destruktiva familjerelationer som fysisk och psykologisk misshandel i hemmet, social och ekonomisk sårbarhet, dödsfall och brist på stöd från vårdnadshavare, är sådant som i samspel med andra faktorer kan bidra till att en individ söker sig till en våldsbejakande grupp. Familjerelationerna kan också präglas av att vårdnadshavarna har bristande föräldraförmågor och en uppfostringsstil med alltför lite värme, uppmärksamhet och omtänksamhet (Simi m.fl. 2016, Wolfowicz m.fl. 2021). Familjerelaterade omständigheter kan samspela med en önskan om social tillhörighet och trygghet.

Familjemedlemmar eller nära anhöriga som är aktiva i våldsbejakande miljöer utgör också sociala riskfaktorer. Det kan ge individer en mer direkt väg in i våldsbejakande miljöer, och kan även underlätta för att känslomässiga relationer skapas till en våldsbejakande grupp och/eller ideologi. Sådana band kan göra det svårare för en individ att lämna, även om hen skulle vilja det, eftersom det kan innebära att familjerelationer bryts (Simi m.fl. 2016, Wolfowicz m.fl. 2021, Carlsson 2016, Mattsson och Johansson 2020).

Vänner och bekanta som är aktiva i våldsbejakande miljöer

Vänner och bekanta som är aktiva i våldsbejakande miljöer utgör en social riskfaktor. Individen kan genom vänner komma i kontakt med radikala och våldsbejakande ideologier och material. Vänkretsens engagemang och berättelser ger mening i den unges liv och kan skapa en nyfikenhet som kan leda till att en individ väljer att bli en del av en våldsbejakande miljö (Wolfowicz m.fl. 2021, Carlsson 2016).

Avsaknaden av sociala relationer

Avsaknaden av sociala relationer är en annan social riskfaktor som kan få en individ att söka sig till våldsbejakande miljöer och ideologier. Bristen på en social kontext kan leda till ett ökat hat mot dem som individen ser som ansvariga för det upplevda eller

faktiska utanförskapet. Det kan resultera i att individen börjar sympatisera med ideologier som avhumaniserar sådana grupper (till exempel invandrare och kvinnor) och leda till att individen väljer att ta till våld. Avhumanisering är i sig en riskfaktor och kan vara ett tecken på att en individ är på väg att radikaliseras. Att uttrycka sympati för våldsbejakande extremistiska ideologier kan för en del också vara ett rop på hjälp och vara kopplat till psykisk ohälsa (Meloy och Gill 2015, Spaaij 2010, Lankford 2016).

Skyddsfaktorer

Skyddsfaktorer är faktorer som kan minska risken för radikalisering. Dessa lyfts ibland fram som riskfaktorernas motsats – det som fungerar mot vad som inte fungerar. De är inte statiska under en individs liv; omständigheter kan leda till att en individ utvecklar skyddsfaktorer eller stärker redan befintliga skyddsfaktorer som förbättrar livssituationen. På samma sätt kan skyddsfaktorer minska om någonting negativt händer i en individs liv.

Skyddsfaktorer i relation till våldsbejakande extremism är fortfarande ett relativt outforskat område, men på senare år har ett antal studier fokuserat på detta. Ur ett förebyggande och främjande arbete är den här kunskapen mycket viktig. Genom att få kännedom om vad som fungerar för en individ, kan åtgärder sättas in för att stärka dessa och därmed öka individens förmåga att hantera utmaningar. Utan kunskap om skyddsfaktorerna blir bilden av individens situation ofullständig (Wolfowicz m.fl. 2021, Marsden och Lee 2022, Lösel m.fl. 2018, se också Sieckelinck och Gielen 2018).

På samma sätt som med riskfaktorerna är inte heller nedanstående förteckning över skyddsfaktorer en uttömmande lista. Precis som tidigare presenteras först individuella och därefter sociala faktorer.

Individuella skyddsfaktorer

Framgång i utbildning och arbete

Framgång i utbildning och arbete identifieras som individuella skyddsfaktorer, särskilt om personen känner en stark motivation och social anknytning till skolan eller arbetsplatsen. Skola och arbete kan också medverka till en önskan att lämna en våldsbejakande miljö (Wolfowicz m.fl. 2021, Lösel m.fl. 2018).

Kognitiva förmågor

Kognitiva förmågor, som kritiskt och komplext tänkande, kan vara individuella skyddsfaktorer. Våldsbejakande grupper och ideologier genomsyras ofta av ett svartvitt och konspiratoriskt tänkande, där enkla svar ges på komplexa problem. Förmågan till kritiskt och komplext tänkande ökar sannolikheten att en individ genomskådar enkla förklaringsmodeller. Samtidigt kan kritiskt tänkande också vara en riskfaktor om det blir konspiratoriskt (Wolfowicz m.fl. 2021, Lösel m.fl. 2018).

Positiv självkänsla och empatisk förmåga

Studier har visat att psykologiska skyddsfaktorer, som en positiv självkänsla, självkontroll, ett sunt självförtroende, samt empatisk förmåga, kan minska risken för våldsbejakande extremism. Det utmanar våldsbejakande miljöers avhumanisering och stigmatisering av specifika individer och grupper (Wolfowicz m.fl. 2021, Lösel m.fl. 2018). Dock har dessa psykologiska faktorer kritiserats för att vara vaga och svåra att arbeta med. Vad som klassas som "sunt självförtroende", "självkontroll", "positiv självkänsla" och "empatisk förmåga" är svårt att bedöma och kan tolkas olika beroende på socialt sammanhang och profession.

”Studier har visat att psykologiska skyddsfaktorer, som en positiv självkänsla, självkontroll, ett sunt självförtroende, samt empatisk förmåga, kan minska risken för våldsbejakande extremism.”

Sociala skyddsfaktorer

Det finns en mängd sociala skyddsfaktorer som kan förhindra att en individ dras in i en våldsbejakande miljö. Vid en första anblick kan de uppfattas som direkt motsatta till riskfaktorer, men de kan samexistera med riskfaktorer. Det handlar om trygga familjerelationer, nära och stabila vänskapsrelationer samt bra förebilder.

Trygga familjerelationer

Trygga familjerelationer, inklusive stöd från och goda relationer med föräldrarna, gott föräldraskap och en trygg uppväxtmiljö, är en social skyddsfaktor (Ellefsen och Sandberg 2022). Även om studier har visat att individer som växer upp i trygga familjer kan välja att engagera sig i våldsbejakande miljöer är en trygg familjemiljö med engagerade och omsorgsfulla vårdnadshavare viktigt. Det ger också bra förutsättningar i kontakterna kring en individ att ha familjemedlemmar att tala med (Wolfowicz m.fl. 2021, Lösel m.fl. 2018).

Nära och stabila relationer utanför familjen

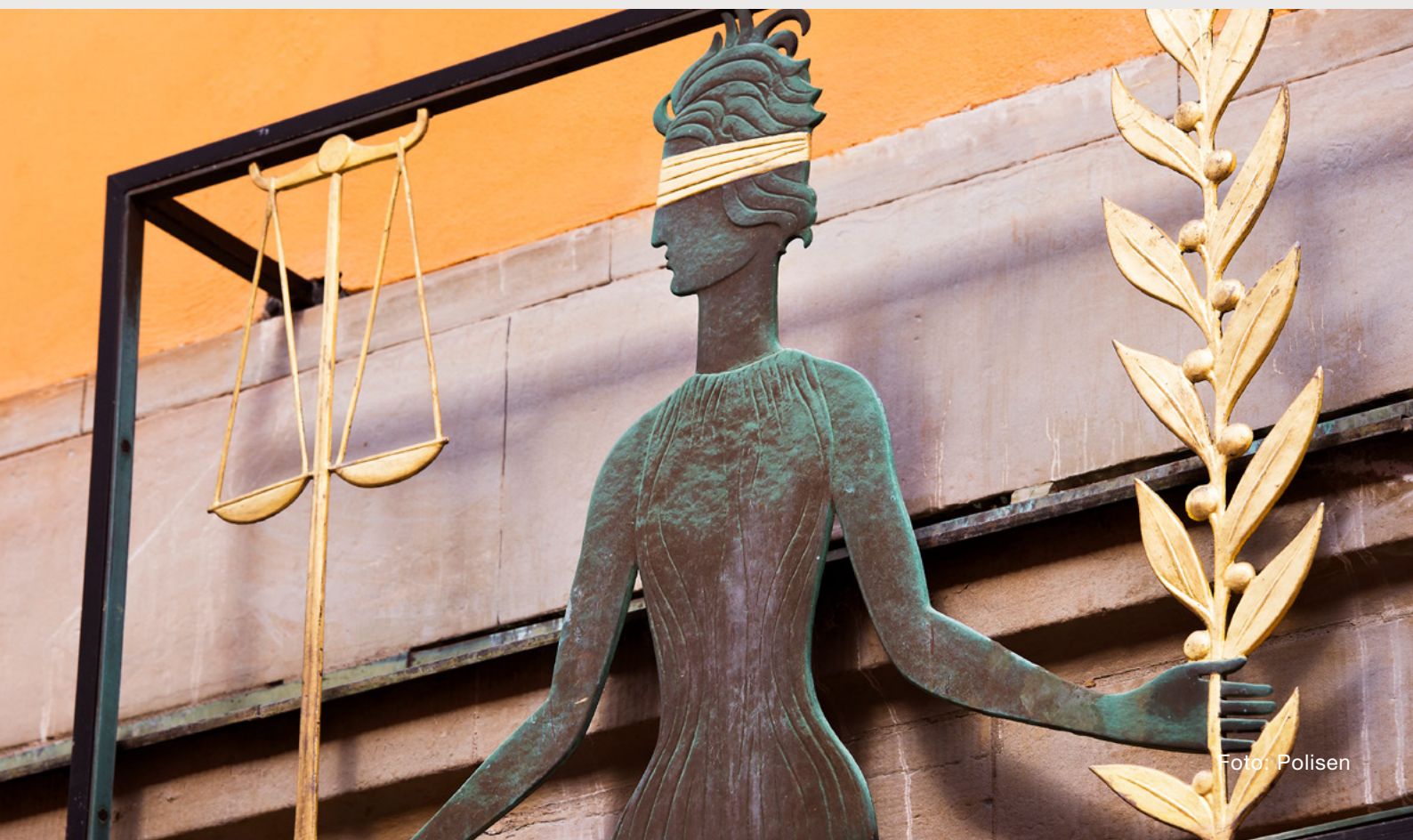
Nära och stabila relationer utanför familjen – med släktingar och vänner – kan ha betydelse. Vänner och anhöriga som står utanför våldsbejakande miljöer kan vara viktiga skäl att inte gå med i eller att lämna dessa miljöer. Vänner, klasskamrater och goda vuxenkontakter i skolan kan ge individen ett bra och tryggt sammanhang. De kan också vara bland de första som upptäcker att någonting inte står rätt till (Ellefsen och Sandberg 2022, Williams m.fl. 2016). Att identifiera och stärka dessa kontakter kan vara viktigt vid utredningar av oro för en individ (Wolfowicz m.fl. 2021, Lösel m.fl. 2018).

Förebilder i närområdet och i skolan

Det finns samhälleliga sociala skyddsfaktorer. Något som studier har lyft fram, är bra förebilder i närområdet och i skolan. Dessa kan vara personer som lärare, ungdomsledare, fritidsledare, idrottstränare eller religiösa företrädare som träffar och bygger relationer med individer. Dessa personer är särskilt viktiga om individens hemmiljö eller vänskapskrets är destruktiv (Wolfowicz m.fl. 2021, Lösel m.fl. 2018).

Juridiska aspekter på våldsbejakande extremism

Det juridiska ramverket är en viktig aspekt av det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism och terrorism. Rättsutvecklingen på området det senaste året har i mångt och mycket handlat om det förhöjda säkerhetsläget. Det har lett till diskussioner kring yttrandefrihet, öppenhet och demokratiska verktyg; insikter om vikten av brett samarbete och samverkan på alla nivåer i samhället; och fortsatt utredningsarbete. Utredningsarbetet har i sin tur resulterat i ett antal fällande domar kopplade till IS-kalifatets fall.

Helhetsgrepp om brottsförebyggande arbete mot våldsbejakande extremism och terrorism

I juli 2023 fick Sveriges 290 kommuner lagstadgat ansvar för det brottsförebyggande arbetet (SFS 2023:196). Förhoppningen är att kommunerna därigenom mer effektivt och träffsäkert ska kunna utöva ett långsiktigt kunskapsbaserat arbete baserat på kontinuerliga lägesbilder och strukturerad samverkan mellan olika aktörer.

Vikten av det brottsförebyggande arbetet som en framgångsfaktor betonas även i de tre nationella strategier som regeringen har lanserat under det senaste året: Barriärer mot brott – en socialpreventiv strategi mot kriminella nätverk och annan brottslighet (Skr. 2023/24:68), Nationell strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism – förebygga, förhindra, skydda och hantera (Skr. 2023/24:56) och Motståndskraft och handlingskraft – en nationell strategi mot organiserad brottslighet (Skr. 2023/24:67).

Informationsdelning

En viktig del i det brottsförebyggande arbetet är möjligheten för myndigheter att kunna dela uppgifter som kan vara avgörande för andra myndigheter, för att exempelvis förhindra brott, felaktiga utbetalningar eller att en ungdom glider in i en destruktiv miljö. Ofta upplever myndigheter sekretessmässiga hinder för att dela information som behövs i brottsförebyggande syfte, något som flera parallella statliga utredningar har behandlat under året. En utredning om brottsbekämpande myndigheter redovisades hösten 2023 (SOU 2023:69), men fortfarande pågår dels skolsäkerhetsutredningen (redovisas i december 2024), dels en utredning som ska se över behov och i så fall utformning av en generell sekretessbrytande bestämmelse i myndighetssamverkan (delredovisning i augusti 2024, slutgiltig redovisning i februari 2025).

Hemliga tvångsmedel

Hösten 2023 fick polisen möjlighet att använda hemliga tvångsmedel, såsom avlyssning, även i brottsförebyggande syfte. Förutom att vara ett verktyg i arbetet mot den grova organiserade brottsligheten innebär lagändringen även ökade möjligheter att förhindra terrorattentat. Våren 2024 överlämnade regeringen en proposition för ytterligare utökade möjligheter (Prop. 2023/24:117).

Ny lagstiftning om deltagandebrott och verktyg mot terrorisminnehåll online

År 2020 kom den nya Terroristbrottslagen (2020:666), men frågan ifall och i så fall hur deltagande i en terrorklassad organisation borde kriminaliseras utreddes vidare. Den 1 juli 2023 infördes slutligen deltagandebrottet i Terroristbrottslagen (SFS 2023:226–228). Det innebär att inte bara terroristhandlingar i sig är kriminaliserade, utan att även främjande, stärkande och understödande av terroristhandlingar utgör brott. Sedan

2022 gäller den så kallade TCO-förordningen i Sverige (Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/784 av den 29 april 2021 om åtgärder mot spridning av terrorisminnehåll online). Förordningen ger utsedd nationell behörig myndighet vissa befogenheter samtidigt som den ålägger värdtjänstleverantörer (exempelvis Meta och Google) vissa skyldigheter.

I maj 2023 beslutade riksdagen om kompletterande bestämmelser till förordningen (SFS 2023:319), bland annat att Polismyndigheten är behörig myndighet i Sverige. Det innebär att de efter anmälan kan ålägga en värdtjänstleverantör att avlägsna specifikt terrorisminnehåll från sin värdtjänst, något som de då är skyldiga att göra inom en timme. Följs inte avlägsnandeordern kan Polismyndigheten besluta om vitesföreläggande och sanktionsavgifter.

”En viktig del i det brottsförebyggande arbetet är möjligheten för myndigheter att kunna dela uppgifter som kan vara avgörande för andra myndigheter, för att exempelvis förhindra brott, felaktiga utbetalningar eller att en ungdom glider in i en destruktiv miljö.”

Nya verktyg i arbetet mot terrorfinansiering

Genom åren har vi sett olika exempel på tillvägagångssätt för att finansiera våldsbejakande extremism och terrorism. I juli 2023 dömdes en man i Stockholms tingsrätt (B 1069–23) och senare i Svea hovrätt (B 10051-23) till 4,5 års fängelse för bland annat grovt försök till finansiering av terrorism. Mannen dömdes för att ha hotat en näringsidkare med skjutvapen i syfte att pressa honom på pengar som skulle skickas till den terrorklassade organisationen PKK.

Inrättandet av Utbetalningsmyndigheten

Till följd av en rad statliga utredningar de senaste åren pågår just nu arbete på myndighets- och lagstiftningsnivå för att på olika sätt motverka att allmänna medel eller bidrag hamnar hos aktörer som är verksamma inom våldsbejakande extremism eller terrorism. Exempelvis inrättades den 1 januari 2024 Utbetalningsmyndigheten, som ett led i

att förebygga och motverka välfärdsbrottslighet och att allmänna medel hamnar hos oseriösa aktörer – eller finansierar terrorism.

Nytt regeringsuppdrag till CVE

Regeringen har under 2024 gett Brå i uppdrag att inrätta en stödfunktion placerad på CVE. Stödfunktionen ska förhindra utbetalningar av offentliga medel till organisationer eller verksamheter med kopplingar till våldsbejakande extremism eller antidemokratiska miljöer.

Stödfunktionen ska vara tillgänglig för alla myndigheter och beslutsorgan som fördelar offentliga medel enligt sina myndighetsuppdrag, eller som granskar offentligt finansierad verksamhet. Om ett beslutsorgan misstänker att en organisation som ansöker om eller redan tar del av offentliga medel har kopplingar till våldsbejakande extremism eller antidemokratiska miljöer, ska beslutsorganet kunna vända sig till stödfunktionen vid CVE för att få hjälp med kunskap och utredning av ärendet. Stödfunktionen på CVE kommer att kunna bistå beslutsorganet med en fördjupad granskning av den berörda verksamheten samt ett skriftligt yttrande.

Uppdraget bygger på utredningen Rätt mottagare – demokrativillkor och integritet (SOU 2021:66). Regeringen meddelar att förberedelserna inför inrättandet av stödfunktionen ska ske med utgångspunkt i de förslag som har lämnats i sagda utredning. Arbetet med att etablera stödfunktionen på CVE har inletts.

Samverkan mot penningtvätt och finansiering av terrorism

I januari 2023 infördes ett nytt kapitel i penningtvättslagen, om samverkan mot penningtvätt och finansiering av terrorism (4 a kap. SFS 2022:1537). Samtidigt utökades uppgiftsskyldigheten enligt penningtvättslagen till att omfatta fler aktörer. Exempelvis är numera clearingorganisationer skyldiga att lämna uppgifter till finanspolisen eller Säkerhetspolisen. Det underlättar samverkan mellan brottsbekämpande myndigheter, tillsynsmyndigheter och kreditinstitut i arbetet mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Lag om frysning av tillgångar

I januari 2024 gavs möjligheter att frysa tillgångar, dels för dem som är skäligen misstänkta för brott mot eller har dömts enligt terroristbrottslagen, dels tillfälligt från det att ett beslut tagits i FN:s säkerhetsråd eller en sanktionskommitté under rådet till dess att EU har genomfört beslutet. Lag (2023:677) om frysning av tillgångar tillkom för att Sverige ska kunna uppfylla sina internationella förpliktelser på sanktionsområdet, och ger även den utökade möjligheter att agera mot finansiering av terrorism.

Straffrättsligt ansvar efter IS-kalifatets fall

Utredningar av brott begångna under internationella väpnade konflikter brukar ta lång tid. Under det senaste året kom ett antal avgöranden i svenska domstolar till följd av utredningsarbete efter IS fall.

Exempelvis blev en kvinna i Västsverige dömd i Göteborgs tingsrätt (B 7721–21, B 4663–22) till 3 månaders fängelse för bland annat två fall av krigsförbrytelser som hon begick 2014 i Raqqa, Irak. Hon fotade då sig själv med avrättade och skändade kroppar och lade upp bilderna på sociala medier tillsammans med kränkande kommentarer. Detsamma gjorde en man från södra Sverige i Syrien 2012. Han dömdes i Blekinge tingsrätt (B 2759–21) till 4 månaders fängelse för folkrättsbrott.

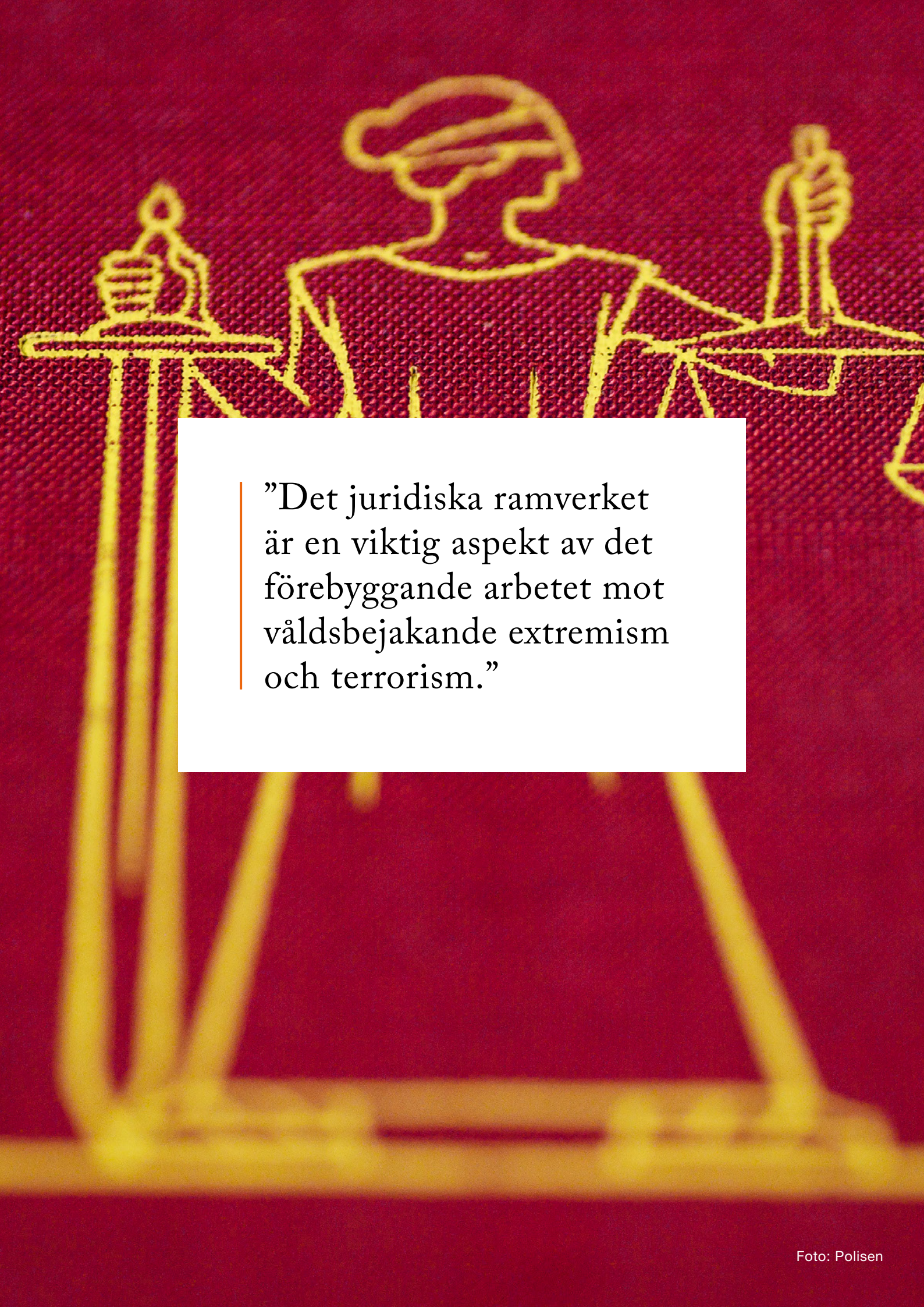
Efter några justeringar som avser dömda gärningar fastställde Svea hovrätt (B 1070–23) tingsrättens påföljd för en kvinna i Stockholmsområdet som åtalats för bland annat människohandel. Under 2013–2014 förde hon in sina minderåriga döttrar i Syrien i syfte att där gifta bort dem med IS-krigare.

Fullt upp i förvaltningsrätterna med anledning av koranbränningar

Frågan om tillstånd för att anordna allmänna sammankomster för att bränna koranen har varit en följetong i Sveriges förvaltningsrätter. Dessa sammankomster har haft stor påverkan på det politiska läget i Sverige och på terrorhotnivån i landet. Polismyndigheten prövade därför nya tolkningar av ordningslagen i sina försök att till slut neka tillstånd, vilka samtliga avlogs av förvaltningsrätterna.

Störst diskussion skapades troligen när polisen avskog en ansökan med hänvisning till inte bara säkerheten direkt vid platsen utan även till hur det internationella säkerhetsläget påverkade Sveriges och svenskars säkerhet nationellt och internationellt. Förvaltningsrätten ansåg dock att en sådan tolkning är dels för vid geografiskt, dels spekulativ, då den saknade tydlig koppling till just den specifika sammankomsten (förvaltningsrätten mål 2741–23, och eftersom även polismyndighetens överklagan avlogs: kammarrätten mål 2080–23).

Nästan ett år efter de så kallade påskkravallerna, till följd av koranbränningar i bland annat Örebro 2022, gav Högsta domstolen i ett avgörande (B 6185–22) vägledning för distinktionen mellan upplopp och blåljussabotage, och för förutsättningarna för att gärningspersoner i sådana situationer skulle kunna anses begå brott enskilt eller tillsammans och i samförstånd. Domen innehåller även en vägledning om enskilda polisers ställning som brottsoffer beroende på brottsrubriceringen, vilket påverkar rätten till skadestånd. Avgörandet ledde i sin tur till en rad omprövningar av ärenden som rörde oroligheter med anledning av koranbränningar, inte sällan med sänkta påföljder och sänkta skadestånd som följd.

”Det juridiska ramverket är en viktig aspekt av det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism och terrorism.”

Referenser

- Ahlerup, L., och Ranstorp, M. (2022). *Webbpoliser, gaming och kontranarrativ: Digitalt förebyggande arbete mot extremism och våldsbejakande extremism*. Stockholm: Försvarshögskolan.
- Aly, A. (2016). Brothers, believers, brave mujahideen: Focusing attention on the audience of violent jihadist preachers, I: *Violent Extremism Online*. New York: Routledge.
- Bartlett, J. och Miller, C. (2010). *The power of unreason*. London: Demos.
- Basra, R. och Neumann, P. R. (2016). Criminal pasts, terrorist futures: European jihadists and the new crime-terror nexus. *Perspectives on terrorism*, 10(6), 25–40.
- Berger, J. M. (2018). *Extremism*. Cambridge, MA: The MIT press.
- Bjørge, T., och Braddock, K. (2022). Anti-government extremism. *Perspectives on Terrorism*, 16(6), 2-8.
- Borum, R. (2011a). Radicalization into violent extremism II: A review of conceptual models and empirical research. *Journal of Strategic Security*, 4(4), 37–62.
- Borum, R. (2011b). Rethinking radicalization. *Journal of Strategic Security*. 4(4), 1-6.
- Borum, R. (2014). Psychological vulnerabilities and propensities for involvement in violent extremism. *Behavioral Sciences and the Law*, 32(3), 286–305.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2009). *Våldsam politisk extremism: Antidemokratiska grupperingar på yttersta höger- och vänsterkanten*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2017). *Att förebygga och hantera påverkansförsök: En handbok*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2021). *Finansiering av terrorism: En studie av motåtgärder*. Rapport Brå 2021:6. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Bäck, E. A., och Bäck H. (2017). Radikaliseringens politiska psykologi: Betydelsen av hot och polarisering. I: Edling, C. och Rostami, A. (red.). *Våldsbejakande extremism: En forskarantologi*. Stockholm: Wolters Kluwer.
- Bäck, E. A., Bäck, H., Altermark, N., och Knapton, H. (2018). The Quest for Significance: Attitude adaption to a radical group following social exclusion. *International Journal of Developmental Science*, 12(1-2), 25–36.
- Böckler, N., Seeger, T., Sitzer, P., och Heitmeyer, W. (2012). *School shootings: International research, case studies, and concepts for prevention*. Leiden: Springer.
- Carlsson, C. (2016). *Att lämna våldsbejakande extremism: En kunskapsöversikt*. Stockholm: Institutet för Framtidsstudier.
- Center mot våldsbejakande extremism, CVE (2020a). *Den autonoma miljön: En kunskapsöversikt*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Center mot våldsbejakande extremism, CVE (2020b). *Den våldsbejakande islamistiska miljön: En kunskapsöversikt*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Center mot våldsbejakande extremism, CVE (2020c). *Vit makt-miljön: En kunskapsöversikt*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Center mot våldsbejakande extremism, CVE (2020d). *Våldsbejakande djurrättsaktivism: En kunskapsöversikt*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Center mot våldsbejakande extremism, CVE (2020e). *Juridiska aspekter på våldsbejakande extremism*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Center mot våldsbejakande extremism, CVE (2021). *Högerextrem accelerationism*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Center mot våldsbejakande extremism, CVE (2024). *Våldsbejakande extremism i Somalia*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Center mot våldsbejakande extremism, CVE (2024). *Metodstöd för att stärka skolans förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism och skolattacker*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Chenoweth, E., English, R., Gofas, A. och Kalyvas, S. N. (2019a). Single-issue terrorism. I: Ackerman, G. och Kouloganes, A (red.), *The Oxford handbook of terrorism*. Oxford: Oxford University Press.

Chenoweth, E., English, R., Gofas, A. och Kalyvas, S. N. (2019b). State terrorism. I: Wilson T. (red.). *The Oxford handbook of terrorism*. Oxford: Oxford University Press.

The Soufan Center, <https://thesoufancenter.org/intelbrief-2024-april-10/> Hämtat: 2024-04-10.

Doxsee, C., Palmer, A. och McCabe, R. (2024). *Global terrorism threat assessment 2024*. New York: Center for Strategic and International Studies.

Clarke, R. V. och Newman, G. R. (2006). *Outsmarting the terrorists*. West Port: Praeger Security International.

Conway, M. (2017). Determining the role of the internet in violent extremism and terrorism: Six suggestions for progressing research. *Studies in Conflict och Terrorism*, 40(1), 77–98.

Criezis, M. (2024). AI caliphate: *The creation of pro-Islamic State propaganda using generative AI*. Hämtat från Dagens Nyheters webbplats <https://gnet-research.org/2024/02/05/ai-caliphate-pro-islamic-state-propaganda-and-generative-ai/>. Publicerat den 5 februari 2024. Hämtat den 6 februari 2024.

Davey, J. (2021). Gamers who hate: *An introduction to ISD's gaming and extremism series*. Washington DC: Institute for Strategic Dialogue.

Dean, C. (2017). The role of identity in committing acts of violent extremism – and in desisting from them. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 27(4), 281–285.

Ebbrecht, C. K. (2023). Systematic review: Risk factors and mechanisms of radicalization in lone-actor grievance-fueled violence. *Nordic Psychology*, 75(2), 150–184. <https://doi.org/10.1080/19012276.2022.2074524>.

Eggink, K. (2024). *ICCT snapshot: Islamic State – Khorasan Province*. Haag: International Center for Counter-Terrorism.

Ellefsen, R. och Sandberg, S. (2022). Everyday prevention of radicalisation: The impacts of family, peer, and police intervention. *Studies in Conflict & Terrorism*. DOI: 10.1080/1057610X.2022.2037185.

Europol (2023). *European Union terrorism situation and trend report 2023*. Haag: Europol.

Expo (2024). *Aktivklubb-miljö: Så blev hemliga kampsportsklubbar extremhögerns nya rekryteringsverktyg*. Stockholm: Expo Insikt.

Fast, J. (2008). *Ceremonial violence: Understanding Columbine and other school rampage shootings*. Woodstock, NY: Overlook Press.

Fazlhashemi, M. (2017). Takfirism. I: Edling, C. och Rostami, A. (red.). *Väldsbejakande extremism: En forskarantologi*. Stockholm: Wolters Kluwer.

Förenta nationerna, FN (2024). Letter dated 23 January 2024 from the Chair of the Security Council Committee pursuant to resolutions 1267 (1999), 1989 (2011) and 2253 (2015) concerning Islamic State in Iraq and the Levant (Da'esh), Al-Qaida and associated individuals, groups, undertakings and entities addressed to the President of the Security Council. <https://www.longwarjournal.org/wp-content/uploads/2024/02/N2343179.pdf>.

Gallagher, M. (2018). *Exploring the nuanced nexus between terrorism and organised crime*. Haag: International Centre for Counter-Terrorism - ICCT. <https://www.icct.nl/index.php/publication/exploring-nuanced-nexus-between-terrorism-and-organised-crime>.

Gartenstein-Ross, D., Zammit, A., Chace-Donahue, E. och Urban, M. (2023). Composite violent extremism: Conceptualizing attackers who increasingly challenge traditional categories of terrorism. *Studies in Conflict & Terrorism*, 1–27. <https://doi.org/10.1080/1057610X.2023.2194133>.

Gill, P., Horgan, J. och Deckert, P. (2014). Bombing alone: Tracing the motivations and antecedent behaviours of lone-actor terrorists. *Journal of Forensic Sciences*. (59)2.

Gill, P., Clemmow, C., Hetzel, F., Rottweiler, B., Salman, N. L., van der Vegt, I., Marchment, Z., Schumann, S., Zolghadriha, S., Schulten, N., Norah Schulten, Taylor, H. och Corner, E. (2020). Systematic review of mental health problems and violent extremism. *Journal of Forensic Psychiatry och Psychology*, 32(1), 51–78.

Gill, P., Corner, E., Conway, M., Thornton, A., Bloom, M. och Horgan, J. (2017). Terrorist use of the internet by the numbers: Quantifying behaviors, patterns, and processes. *Criminology och Public Policy*, 16(1), 99–117.

- Gottzén, L. (2022). *Män, maskulinitet och våldsbejakande extremism*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Gruenewald, J., Chermak, S. och Freilich, J. D. (2013). Distinguishing “loner” attacks from other domestic extremist violence: A comparison of far-right homicide incident and offender characteristics. *Criminology och Public Policy*, 12(1), 65–91. <https://doi.org/10.1111/1745-9133.12008>.
- Hamm, M. S. och Spaaij, R. (2017). *The age of lone wolf terrorism*. New York: Columbia University Press.
- Hemmingby, C. (2017). Exploring the continuum of lethality: Militant Islamists’ targeting preferences in Europe. *Perspectives on Terrorism*, 11(5).
- Holzer, J. C., Shah, A., Drogin, E. Y. och Granacher, R. P. (2022). Hatred and grievance as constructs in lone-actor terrorism. *Lone-actor Terrorism: An Integrated Framework*. New York: Oxford Academic.
- I J. C. Holzer, A. Horgan, J. (2008). From profiles to pathways and roots to routes: Perspectives from psychology on radicalization into terrorism. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 618(1), 80–94.
- Horgan, J., Shortland, N., Abbasciano, S. och Walsh, S. (2016). Actions speak louder than words: A behavioral analysis of 183 individuals convicted for terrorist offenses in the United States from 1995 to 2012. *Journal of Forensic Sciences*, 61(5), 1228–1237.
- Institute for Economics & Peace, IEP (2023). *The Global Terrorism Index (GTI)*. New York: Institute for Economics & Peace.
- Kaati, L., Cohen, K. A., Fernquist, J., Pelzer, B., Welander, F., Isbister, T., Akrami, N. och Shrestha, A. (2019). *Digitalt slagfält: En studie av radikalnationalistiska digitala miljöer* (FOI-R--4813--SE). Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut.
- Klausen, J. (2021). *Western jihadism: A thirty-year history*. Oxford: Oxford University Press.
- Kehlet-Ebbrecht, C. (2023). Systematic review: Risk factors and mechanisms of radicalisation in lone-actor grievance-fuelled violence. *Nordic Psychology*. (75)2, 150–184.
- Kenyon, J., Baker-Beall, C. och Binder, J. F. (2021). Lone-actor terrorism: A systematic literature review. *Studies in Conflict och Terrorism*, 1–24.
- Kenyon, J., Binder, J. F. och Baker-Beall, C. (2023). Online radicalization: Profile and risk analysis of individuals convicted of extremist offences. *Legal and Criminological Psychology*, 28(1), 74–90.
- King, M. och Taylor, D. M. (2011). The Radicalization of homegrown jihadists: A review of theoretical models and social psychological evidence. *Terrorism and Political Violence*, 23(4), 602–622.

- Kiilakoski, T. och Oksanen, A. (2011). Soundtrack of the school shootings: Cultural script, music and male rage. *Young*, 19(3), 247–269.
- Knight, S., Keatley, D. och Woodward, K. (2022). Comparing the different behavioral outcomes of extremism: A comparison of violent and non-violent extremists, acting alone or as part of a group. *Studies in Conflict och Terrorism*, 45(8), 682–703.
- Koehler, D. (2017). Understanding deradicalization: *Methods, tools and programs for countering violent extremism*. London: Routledge.
- Koehler, D., Fiebig, V. och Jugl, I. (2023). From gaming to hating: Extreme-right ideological indoctrination and mobilization for violence of children on online gaming platforms. *Political Psychology*, 44(2), 419–434.
- Kotonen, T., Andersson Malmros, R., Sivenbring, J., Bundgård Christensen, C., Emberland, T., Karcher, N., Löow, H., Malkki, L., Mattsson, C., Ravik Jupskås, A., Ritola, V., Sallamaa, D. och Silvennoinen, O. (2023). "When neo-nazis march on Norwegian streets, you hear a lot of Swedish": Pan-Nordic and transnational dimensions of right-wing extremism (2023:503; TemaNord). Stockholm: Nordiska ministerrådet.
- Kruglanski, A. W., Jasko, K., Chernikova, M., Dugas, M. och Webber, D. (2017). To the fringe and back: Violent extremism and the psychology of deviance. *American Psychologist*, 72(3), 217–230.
- LaFree, G. och Schwarzenbach, A. (2021). Micro and macro-level risk factors for extremism and terrorism: Toward a criminology of extremist violence. *Monatsschrift Fur Kriminologie Und Strafrechtsreform*, 104(3), 184–202.
- Lakhani, S. och James, N. (2021). "Prevent duty": Empirical reflections on the challenges of addressing far-right extremism within secondary schools and colleges in the UK. *Critical studies on terrorism*, 14(1), 67–89.
- Lakhani, S. (2023). When digital and physical world combine. *Perspectives on Terrorism*, 17(2), 108–125.
- Lamphere-Englund, G. och Bunmathong, L. (2021). *State of play: Reviewing the literature on gaming och extremism*. London: The Extremism and Gaming Research Network.
- Lankford, A. (2016). Detecting mental health problems and suicidal motives among terrorists and mass shooters. *Criminal behaviour and mental health*. 26(5), 315–321.
- Ljubic, V., van Prooijen, J.-W. och Weerman, F. M. (2017). Beyond the crime-terror nexus: *Socio-economic status, violent crimes and terrorism*. 3(3), 158–172.
- Lloyd, M., och Kleinot, P. (2017). Pathways into terrorism: The good, the bad and the ugly. *Psychoanalytic Psychotherapy*, 31(4), 367–377.
- Lösel, F., King, S., Bender, D., Jugl, I., Leuschner, V., Scheithauer, H., Akhgar, B., Nitsch, H. och Böckler, N. (2018). Protective factors against extremism and violent radicalisation: A systematic review of research. *International journal of developmental science*. 12(1-2), 89–102.

- Lööw, H. (2017). Våldsbejakande extremism: Begrepp och diskussion. I: C. Edling och A. Rostami (red.), *Våldsbejakande extremism: En forskarantologi*. Stockholm: Wolters Kluwer.
- Maher, S. (2017). *Salafi-jihadism – The history of an idea*. London: Penguin.
- Makarenko, T. (2004). The crime-terror continuum: Tracing the interplay between transnational organised crime and terrorism. *Global Crime*, 6(1), 129–145.
- Malkki, L. (2014). Political elements in post-Columbine school shootings in Europe and North America. *Terrorism and Political Violence*, 26(1), 185–210.
- Malkki, L. (2017). School shootings and lone actor terrorism. I: Fredholm, M. (red.). *Understanding lone actor terrorism: Past experience, future outlook, and response strategies*. London: Routledge.
- Mattheis, A. A. och Winter, C. (2019). *The greatness of her position: Comparing Identitarian and Jihadi Discourses on Women*. London: International Centre for the Study of Radicalisation.
- Marsden, S. och Lee, B. (2022). *Protective factors for violent extremism and terrorism: Rapid evidence assessment*. London: CREST.
- Mattsson, C. och Johansson, T. (2020). *Life trajectories into and out of contemporary neo-nazism: Becoming and unbecoming the hateful other*. London: Routledge.
- McCauley, C. R. och Moskalenko, S. (2008). Mechanisms of political radicalization: Pathways toward terrorism. *Terrorism and Political Violence*, 20(3), 415–433.
- McCauley, C. R. och Moskalenko, S. (2011). *Friction how radicalization happens to them and us*. New York: Oxford University Press.
- McCauley, C. R. och Moskalenko, S. (2014). Toward a profile of lone wolf terrorists: What moves an individual from radical opinion to radical action. *Terrorism and Political Violence*, 26(1), 69–85.
- Meloy, J. R. och Gill, P. (2016). The lone-actor terrorist and the TRAP-18. *Journal of Threat Assessment and Management*, 3(1), 37–52.
- Miller-Idriss, C. (2020). Hate in the homeland: *The new global far right*. Princeton: Princeton University press.
- Molas, B. Craanen, A., Tripodi, S., Rekawek, K. och Renard, T. (2024). *Anti-government threats and their transnational connections*. Haag: International Centre for Counter-Terrorism.
- Monahan, J. (2016). The Individual risk assessment of terrorism: Recent developments. I: G. LaFree och J. D. Freilich (Red.). *The handbook of the criminology of terrorism* (s. 520–534). Wiley.
- Mondani, H., Rostami, A., Askanus, T., Sarnecki, J. och Edling, C. (2021). *Women in violent extremism in Sweden*. Stockholm: Nordiska ministerrådet.

- Moskalenko, S. och McCauley, C. (2020). *Radicalization to terrorism: What everyone needs to know*. Oxford University Press.
- Nationellt centrum för terrorhotbedömning, NCT (2023). *Helårsbedömning 2023: Sammanfattning*. Stockholm: Säkerhetspolisen.
- Nationellt centrum för terrorhotbedömning, NCT (2024). *Helårsbedömning 2024: Sammanfattning*. Stockholm: Säkerhetspolisen.
- Nationell strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism: Förebygga, förhindra, skydda och hantera (Skr. 2023/24:56). Justitiedepartementet. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/skrivelse/2024/01/skr.-20232456>.
- Newman, K.S., Fox, C., Harding, D., Mehta, J. och Roth, W. (2004). *Rampage: The social roots of school shootings*. New York: Basic Books.
- Neumann, P. R. (2016). *Radicalized: New jihadists and the threat to the west*. London: I.B. Tauris.
- Nilsson, P.E. (2021). *Från shitposting till folkmord: Ensamagerande våldsverkare, ideologi och accelerationism i den digitala tidsåldern*. Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut.
- Nilsson, M. och Esholdt, H. F. (2022). After the caliphate: Changing mobilization in the Swedish salafi-jihadist environment following the fall of ISIS. *Studies in Conflict & Terrorism*, 1–22. [10.1080/1057610X.2022.2104682](https://doi.org/10.1080/1057610X.2022.2104682).
- Nilsson, M. (2022). *Jihadism in Scandinavia: Motivations, experiences, and change*. Cham: Springer International Publishing.
- Ohls, I., Hosseini, D. S., Spasojevic, A., Brandes, F., Bajwa, R., Ahmed, K., Gallinat, J., Karow, A. och Allroggen, M. (2023). A systematic review of the risk and protective factors for processes associated with Islamist radicalization and extremism. *Terrorism and Political Violence*, 1–21. [10.1080/09546553.2023.2243349](https://doi.org/10.1080/09546553.2023.2243349).
- Pollack Sarnecki, H. (2021). *Fascismens gröna rötter: Konspirationsteorier, kris och kollaps*. Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut.
- Pollack-Sarnecki, H.; Lioufas, A. och Jarlsbo, M. (2023). *Rutten demokrati: Konspirationspropaganda, rasism och våld*. Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut.
- Raitanen, J. och Oksanen, A. (2018). Global online subculture surrounding school shootings. *American Behavioral Scientist*. 6(2), 195–209.
- Radicalisation Awareness Network, RAN. (2018). RAN Issue Paper: Protective and promotive factors building resilience against violent extremism. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/en?file=2020-09/ran_paper_protective_factors_042018_en.pdf.
- Ranstorp, M., Ahlin, F., Hyllengren, P. och Normark, M. (2018). *Mellan salafism och salafistisk jihadism: Påverkan mot och utmaningar för det svenska samhället*. Stockholm: Försvarshögskolan.

- Ranstorp, M. och F. Ahlin (2020) (red.). *Från Nordiska motståndsrörelsen till alternativhögern: En studie om den svenska radikalnationalistiska miljön* (s. 133–145). Stockholm: Försvarshögskolan.
- Ranstorp, M., Ahlin, F., Ahlerup, L. och Normark, M. (2021). *Gränslös extremism: En studie om transnationella kopplingar till svenska radikala miljöer*. Stockholm: Försvarshögskolan.
- Ranstorp, M. och Ahlerup, L. (2022). Inledning. I: M. Ranstorp och L. Ahlerup (red.). *Salafism och salafistisk jihadism 2.0: Påverkan mot och utmaningar för det svenska demokratiska samhället*. Stockholm: Försvarshögskolan (FHS).
- Ranstorp, M. och Ahlerup, L. (2023). *Desinformation, konspirationsteorier, och kopplingarna mellan det inhemska och det internationella i relation till informationspåverkan från icke-statliga aktörer*. Stockholm: Försvarshögskolan.
- Ravndal, J. A., Tandberg, C., Ravik Jupskås, A. och Thorstensen, M. (2022). RTV trend report 2022: *Right-wing terrorism and violence in Western Europe, 1990 - 2021* (1; C-REX Research Report). Oslo: University of Oslo.
- Repatriate the Children Sweden (2022). Reception of returnees: [Reintegration and rehabilitation after repatriation from northeast Syria: Guidance document for emerging practices with lessons from Sweden](#).
- Regeringskansliet. (2024). *Nationell strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism: förebygga, förhindra, skydda och hantera* (Regeringens skrivelse 2023/24:56). Stockholm: Regeringskansliet.
- Rose, M.R. och Morrison, J. (2021). An exploratory analysis of leakage warning behaviour in lone-actor terrorists. *Behavioural Sciences of Terrorism and Political Aggression*. DOI: 10.1080/19434472.2021.1900325.
- Rostami, A., Mondani, H., Carlsson, C., Sturup, J., Sarnecki, J. och Edling, C. (2018). Våldsbejakande extremism och organiserad brottslighet i Sverige. Stockholm: Institutet för framtidsstudier.
- Rostami, A., Mondani, H., Carlsson, C., Sarnecki, J., Edling, C. och Sturup, J. (2022). Lone threats: A register-based study of Swedish lone actors. *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*, 48(1), 1–20.
- Rostami, A., Sturup, J., Mondani, H., Thevselius, P., Sarnecki, J. och Edling, C. (2020). The Swedish mujahideen: An exploratory study of 41 Swedish foreign fighters deceased in Iraq and Syria. *Studies in Conflict and Terrorism*, 43(5), 382–395.
- Rostami, A. (2020). Organiserad brottslighet, våldsbejakande extremism och polisiärt arbete. I: G. Larsson, S. Sorgenfrei, och T. Wiklund (red.). *Religion, migration och polisiärt arbete* (s. 181–203). Lund: Studentlitteratur AB.
- Schlegel, L. (2021). *Extremists' use of gaming (adjacent) platforms. Insights regarding primary and secondary prevention measures*. Luxembourg: Radicalisation Awareness Network.

- Schlegel, L. (2022). Into the rabbit hole: How extremists are seeking to exploit gaming. *ITNOW*, 64(3), 14–15.
- Schmid, A. P. (2023). *Defining terrorism*. Haag: International Centre for Counter-Terrorism.
- Schumpe, B. M., Bélanger, J. J., Moyano, M. och Nisa, C. F. (2020). The role of sensation seeking in political violence: An extension of the Significance Quest Theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 118(4), 743–761.
- Schuurman, B. och Carthy, S. L. (2023). Who commits terrorism alone? Comparing the biographical backgrounds and radicalization dynamics of lone-actor and group-based terrorists. *Crime och Delinquency*, 00111287231180126.
- Shah, E. Y. Drogin, och R. P. Granacher, *Lone-actor terrorism* (s. 259–268). Oxford: Oxford University Press.
- Silber, M. D. och Bhatt, A. (2007). *Radicalization in the West: The homegrown threat*. New York: New York Police Department.
- Sieckelinck, S. och Gielen, A.J. (2018). RAN issue paper: *Protective and promotive factors building resilience against violent extremism*. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/en?file=2020-09/ran_paper_protective_factors_042018_en.pdf.
- Simi, P; Sporer, K. och Bubolz, B. (2016). Narratives of childhood adversity and adolescent misconduct as precursors to violent extremism: A life-course criminological approach. *Journal of Research in Crime and Delinquency*. 53(4), 1-28.
- Silke, A. (2013). Risk assessment of terrorist and extremist prisoners. I: A. Silke (red.), *Prisons, terrorism and extremism: Critical issues in management, radicalisation and reform* (s. 108–121). New York: Routledge.
- Smith, P. (2024). *The midgård leak: Exposing the global business of the far right*. Hämtat från Global Network on Extremism and Technology www.gnet-research.org/2024/01/18/the-midgard-leak-exposing-the-global-business-of-the-far-right/. Publicerat den 18 januari 2024. Hämtat den 18 januari 2024.
- Spaaij, R. (2010). The enigma of lone wolf terrorism: An assessment. *Studies in conflict & terrorism*. 33(9), 854–870.
- Statens offentliga utredningar (SOU 2021:66). *Rätt mottagare – demokrati villkor och integritet*. Stockholm: Fritzes.
- Strindberg, A. och Enkvist, V. (2023). *Myndigheternas förutsättningar att arbeta mot våldsbejakande extremism: En utvärdering med Nordiska motståndsrörelsen som belysande exempel*. Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut.
- Säkerhetspolisen. (2018). *Årsbok 2017*. Stockholm: Säkerhetspolisen.
- Säkerhetspolisen. (2019). *Årsbok 2018*. Stockholm: Säkerhetspolisen.
- Säkerhetspolisen. (2020). *Årsbok 2019*. Stockholm: Säkerhetspolisen.
- Säkerhetspolisen. (2021). *Årsbok 2020*. Stockholm: Säkerhetspolisen.

- Säkerhetspolisen. (2023a). *Säkerhetspolisen 2022–2023*. Stockholm: Säkerhetspolisen.
- Säkerhetspolisen. (2023b, 17 februari). Våldsbejakande extremism. <http://sakerhetspolisen.se/hoten-mot-sverige/terrorism-och-extremism/valdsbejakande-extremism.html>.
- Säkerhetspolisen. (2023c, 17 augusti). Höjning av terrorhotnivån till högt hot. <http://sakerhetspolisen.se/ovriga-sidor/nyheter/nyheter/2023-08-17-hojning-av-terrorhotnivan-till-hogt-hot.html>.
- Tech Against Terrorism (2023). *Early terrorist experimentation with generative artificial intelligence services*. www.techagainstterrorism.org.
- Thodelilus, C. (2017). Användningen av skolskjutarens online-narrativ i forskning. I: Mallén, A. (red.). *Kriminologiska metoder och internet*. Lund: Studentlitteratur.
- Thodelius, C. Sandén, H-O. Besslinger, C. och Währborg, P. (2021). *Kriminologiska perspektiv på dödligt skolvåld*. Stockholm: Liber.
- Trolle, J., Andersson, U., Anders, E. och Gustafsson, J. (2023). *Sambället mot skolattacker*. SOU 2023:28. Elanders Sverige AB.
- van Ginkel, B. och Entenmann, E. (red.). (2020). *The foreign fighters phenomenon in the European Union: Profiles, threats and policies*. International Center for Counter-Terrorism.
- Vecchi, G.M. Markey, M.A. och Daniels, J.A. (2022). *Fatal grievances: Forecasting and preventing active killer threats in school, campus, and workplace settings*. London: Routledge.
- Vignoles, V. L., Schwartz, S. J. och Luyckx, K. (2011). Introduction: Toward an integrative view of identity. I: S. J. Schwartz, K. Luyckx, och V. L. Vignoles (red.), *Handbook of identity theory and research* (s. 1–27). Springer New York.
- Webber, D. och Kruglanski, A. W. (2018). The social psychological makings of a terrorist. *Current Opinion in Psychology*, 19, 131–134.
- Whittaker, J. (2022). Online radicalisation: What we know. Radicalisation Awareness Network.
- Williams, M.J. Horgan, J.G. och Evans, W.P. (2016). The critical role of friends in networks for countering violent extremism: toward a theory of vicarious help-seeking. *Behavioural Sciences of Terrorism and Political Aggression*. 8(1), 45–65.
- Wolfowicz, M., Litmanovitz, Y., Weisburd, D. och Hasisi, B. (2021). Cognitive and behavioural radicalisation: A systematic review of the putative risk and protective factors. *Campbell Systematic Reviews*. 13(3), 1–90. DOI: <https://doi.org/10.1002/cl2.1174>.

Bilageförteckning

Bilaga 1 CVE:s publikationer

Bilaga 2 Lista över kunskapsnav

Bilaga 1 CVE:s publikationer

2018

[Råd vid lokaluthyrning. Demokratiska aspekter vid nyttjande av kommunala lokaler \(CVE:s webbsida\)](#)

2020

[Vit makt-miljön. En kunskapsöversikt \(CVE:s webbsida\)](#)

[Den autonoma miljön: En kunskapsöversikt \(CVE:s webbsida\)](#)

[Den våldsbejakande islamistiska miljön. En kunskapsöversikt \(CVE:s webbsida\)](#)

[Ryska imperiska rörelsen och samarbetet med Nordiska motståndsrörelsen \(CVE:s webbsida\)](#)

[Våldsbejakande djurrättsaktivism. En kunskapsöversikt \(CVE:s webbsida\)](#)

[Från Nordiska motståndsrörelsen till alternativhögern: En studie om den svenska radikalnationalistiska miljön \(CVE:s webbsida\)](#)

[Domar om vård enligt LVU i ärenden med koppling till våldsbejakande extremism \(CVE:s webbsida\)](#)

[Våldsbejakande åsikter – ett skäl för arbetsrättsliga åtgärder? En översikt av domar i Arbetsdomstolen \(CVE:s webbsida\)](#)

[Analys: svenska kommuner måste förbereda sig på fler IS-återvändare \(CVE:s webbsida\)](#)

2021

[Högerextrem accelerationism \(CVE:s webbsida\)](#)

[Islamiska staten i provinsen Khorasan \(IS-K\) \(CVE:s webbsida\)](#)

[Gränslös extremism – en studie om transnationella kopplingar till svenska radikala miljöer \(CVE:s webbsida\)](#)

[Våldsbejakande islamistisk extremism och hedersrelaterat våld och förtryck: en förstudie om samband och synergier \(CVE:s webbsida\)](#)

[Utvärdering av Center mot våldsbejakande extremisms behovsanpassade stöd till kommuner \(CVE:s webbsida\)](#)

2022

[Män, maskulinitet och våldsbejakande extremism.
En kunskapsöversikt \(CVE:s webbsida\)](#)

[Män, maskulinitet och våldsbejakande extremism.
En sammanfattning \(pdf\)](#)

[Våldsbejakande extremism i Sverige. En sammanfattning \(pdf\)](#)

[Webbpoliser, gaming och kontranarrativ \(CVE:s webbsida\)](#)

[Juridiska aspekter på våldsbejakande extremism \(CVE:s webbsida\)](#)

[Våldsbejakande extremism i Afghanistan \(CVE:s webbsida\)](#)

[Våldsbejakande extremism i Afrika söder om Sahara:
Al-Qaida och Islamiska Staten \(CVE:s webbsida\)](#)

[Våldsbejakande extremism i Somalia \(CVE:s webbsida\)](#)

2023

[Myndigheternas förutsättningar att arbeta mot
våldsbejakande extremism \(CVE:s webbsida\)](#)

[Psykisk ohälsa och våldsbejakande extremism \(CVE:s webbsida\)](#)

[Våldshandlingar med stora konsekvenser i skolan. En vägledning
för skolläda, skolpersonal och säkerhetsansvariga \(CVE:s webbsida\)](#)

2024

[Metodstöd för att stärka skolans förebyggande arbete mot
våldsbejakande extremism och skolattacker \(CVE:s webbsida\)](#)

[Metodstöd – Att stärka det förebyggande arbetet
mot våldsbejakande extremism \(CVE:s webbsida\)](#)

[Våldsbejakande extremism i Sverige. En kunskapsöversikt
2023/2024 \(CVE:s webbsida\)](#)

[Våldsbejakande extremism i Sverige. En sammanfattning
2023/2024 \(CVE:s webbsida\)](#)

Bilaga 2 Lista över kunskapsnav

Svenska

[Försvarshögskolan \(FHS\)](#)

[Institutet för framtidsstudier \(IFFS\)](#)

[Institutet för forskning om mångreligiositet och sekularitet \(IMS\) - Södertörns högskola](#)

[Segerstedtstitutet – Göteborgs universitet](#)

[Totalförsvarets forskningsinstitut \(FOI\)](#)

[Utrikespolitiska institutet \(Ui\)](#)

Nordiska

[Center for Research on Extremism \(C-REX\)](#)

[Danish Institute for International Studies \(DIIS\)](#)

Europeiska

[Centre for Research and Evidence on Security Threats \(CREST\)](#)

[Chatham House](#)

[Counter Extremism Project \(CEP\)](#)

[Egmont Royal Institute for International Relations](#)

[Extremism and Gaming Research Network \(ESGN\)](#)

[German Institute on Radicalization and De-Radicalization Studies \(GIRDS\)](#)

[Global Internet Forum to Counter Terrorism \(GIFCT\)](#)

[Global Network on Extremism and Technology \(GNET\)](#)

[International Centre for the Study of Radicalisation \(ICSR\)](#)

[International Centre for Counter-Terrorism \(ICCT\)](#)

[Institute for Strategic Dialogue \(ISD\)](#)

[RAND Corporation](#)

[The Royal United Services Institute for Defence and Security Studies \(RUSI\)](#)

Internationella

[Anti-Defamation League \(ADL\)](#)

[Brookings Institution](#)

[The Campbell Collaboration](#)

[Combating Terrorism Center \(CTC\)](#)

[Center for Strategic and International Studies \(CSIS\)](#)

[Center for International Security and Cooperation \(CISAC\)](#)

[Foundation for Defense of Democracies \(FDD\)](#)

[GW Program on Extremism – George Washington University](#)

[International Center for the Study of Violent Extremism \(ICSVE\)](#)

[International Crisis Group](#)

[The International Institute for Counter-Terrorism \(ICT\)](#)

[International Peace Institute \(IPI\)](#)

[Institute for Economics and Peace \(IEP\)](#)

[Global Terrorism Index \(GTI\)](#)

[Lowy Institute](#)

[Tech Against Terrorism \(TAT\)](#)

[The Soufan Center / The Soufan Group \(TSC/TSG\)](#)

[Southern Poverty Law Center \(SPL Center\)](#)

[The Wilson Center](#)

Myndighetsorganisationer

[Brottsförebyggande rådet \(Brå\)](#)

[Center mot våldsbejakande extremism \(CVE\)](#)

[Forum för levande historia](#)

[Kriminalvården](#)

[Myndigheten för psykologiskt försvar \(MPF\)](#)

[Myndigheten för samhällsskydd och beredskap \(MSB\)](#)

[Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor \(MUCF\)](#)

[Polismyndigheten](#)

[Skolinspektionen](#)

[Skolverket](#)

[Socialstyrelsen](#)

[Säkerhetspolisen](#)

[Nationellt centrum för terrorhotbedömning \(NCT\)](#)

Norden

[Nordiska ministerrådet](#)

[Demokrati, inkludering och sammanhållning \(DIS-nätverket\)](#)

Danmark

[Centre for Documentation and Counter Extremism](#)

[Politiets Efterretningstjeneste \(PET\)](#)

[Center for Terror Analysis \(CTA\)](#)

Norge

[Politiets sikkerhetstjeneste \(PST\)](#)

cve

Center mot
våldsbejakande
extremism